47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 791 Կ. ՊՕԼԻՍ ՇԱԲԱԹ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 24/6 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1904 20 ԶԻԼԳԱՏԷ 1321 — 24 ՔԵԱՆՈՒՆԸ ՍԱՆԻ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գլաղ Ալի Մատսէ՝, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه بوی وسیاسی غزتەدر
صاحب امتیازی : اوهانس فریه
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 գր.	50 գր.
Գիւղաքաղաքներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	13 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱՀՈՒՄՆԵՐ

Օբէռասիօն եւ Իր Պարագաները

Օբէռասիօն բառը այնչափ հանրածանօթ դարձած է այսօր որ, ամէնէն պարզ լուսացարարութիւն անգամ կը հասկընայ անոր նշանակութիւնը։ Բժիշկները՝ քիչ շատ դանակ շարժելու վարժութիւն ունեցողները մանաւանդ, առիթ չեն փախցներ այդ բառը յեղյեղելու և անոյշ պալար մը կամ մէկ քանի օրէն ինքնաբերաբար ծակելիք վէրք մը իակ երբ տեսնեն, օբէռասիօն կ'ուզէ կ'ըսեն։ Եւ օբէռասիօն բառը fonsիալբասիօնին նման կը նշանակէ սովորական այցագինին չորս հինգ անգամի բարձրանալը։

Օբէռասիօնին ընդհանրացումը շատ հին չէ. մինչեւ մօտ ժամանակներ ճիշտ բեկաբուժութեան պէս բժշկութենէ անջատ մաս մը կը նկատուէր ան, զոր վիրաբոյժներ կը գործադրէին գլխաւորաբար հատուցագործիքներով վիրաւորուած անձանց և կամ ծանր պալարներ հանողներու վրայ։ Մինչեւ իակ հիմա՝ գիւղերու անկիւնը, կամ փոքրիկ քաղաքներու մէջ կը գտնուին դեռ անոյշ թուով վիրաբոյժներ, որոնք առանց զաղափար ունենալու անդամալծնութեան ու մարդկային մարմնոյն կազմածքին վրայ, ընտանեկան յաջողութեամբ կը դարմանեն իրենց դիմողները՝ նահապետական հին միջոցներով։

Ասոր մէկ զուարճալի փորձին ականատես եղանք մեր խմբագրատան մէջ։ Թերթիս գրաշարապետներէն Մկրտիչ էֆ. ձեռքին երեսը խոշոր պալար մը հանելու դժբախտութեան ենթարկուած էր. մէկ քանի ծանօթ վիրաբոյժներու դիմեց, ամէնքն ալ կարծիք յայտնեցին թէ պէտք է անդամատութեամբ մը ոսկորները հանել և կամ քերթել, քանի որ ատանք փոած էին. գործողութիւնը մը որ երիտասարդին նոյն ձեռքը գրեթէ անգործութեան պիտի դատապարտէր, զրկելով զայն իր գործելու միակ միջոցէն։ Ասանկ ծանրակշիռ հարց մը բնականաբար դիւրաւ չէր լուծուեր և Մկրտիչ էֆ. ժամանակ շահելու համար սկսաւ դիմել այլեւայլ ժողովրդական բժիշկներու, և վերջապէս բարեբախտութիւնը ունեցաւ գտնելու Լազ կլայեկող մը (Դալայճի), Ուսթա Միխալ, որ իր ժառանգական դարմաններով, սպեղանիներով, մէկ քանի ամիսէն զգալի բարւոքումի մը մէջ դրաւ ձեռքը զոր հիմա կը գործածէ, և որուն մօտաւոր ապագայի մը մէջ բոլորովին բժշկելիը ապահովուած է։ Բայց ասոր վրայ հարկ չկայ ծանրանալ։

Մօտաւորապէս կէս դարէ ի վեր սակայն բոլորովին բարձրացաւ այս խոնարհ արուեստը, բժշկական Համալսարաններու մէջ մեծ կարեւորութիւն տալ սկսան վիրաբուժութեան, որ եթէ առաջ շատ ցանցառ թիւով հիւանդներու վրայ միայն կը գործադրուէր, սկսաւ բաստիճանաբար ընդհանրանալ, ու օր աւուր փորձուիլ շատ մը ներքին ու արտաքին հիւանդութիւններու համար։ Իրենց գործը գիտցող բժիշկներ անմիջապէս յարեցան այս ճիւղին, որ ներքին հիւանդութիւններու նման ապերախտ չէր։ Հարկ չկար անուն հանելու համար տարիներով բժշկութիւն ընելու, շաբաթուան մը մէջ կը փայլէր օբէռաքիօնին արժանիքը, ծածուկ չէր մնար ճարտարութեան արգասիքը, բացայայտ էր ինչ որ կ'ըներ և ամէն մարդ գործողութեան յաջող արդիւնքը աչքովը տեսնելով կ'սկսէր ձրի գովեստը ընել վիրաբոյժին։

Ամերիկացիները մանաւանդ գերազանցեցին իրենց Եւրոպացի պաշտօնակիցները՝ օբէրասիոնի մրցումին մէջ։ Տօքթ. Նորիս անուն երիտասարդ վիրաբոյժ մը որ ասկէ քառորդ դար առաջ Սիւրիոյ կողմերը եկած էր Ամերիկայէն, սկսաւ բացարձակապէս հրաշք գործել իր դանակով։ Բնութեամբ հէսանքոիհ ու աշնիւ սրտով անձնուէրութիւն մըն էր ու շուկան կամ փողոցը ո՛վ որ տեսներ վիրաբուժութեան կարօտ, անմիջապէս դարմանատուն կը հրաւիրէր ու երգելով, զուարճանալով, կատակաբանելով ջարդուկտոր կը հանէր ենթակային մարմինը, որոշ ժամանակէ մը ետք, սակայն, բոլորովին բժշկուած վիճակի մէջ շուկայ ղրկելով զայն։ Հարիւրաւոր խեղանդամներ, կուղեր, տապատուղներ, կաղեր, ծուռ թեւ ունեցողներ, վիզին վրայ ահագին ուռ կրողներ, յաջորդաբար կը բժշկուէին իրենց խեղանդամութենէն և Տօքթ. Նորիս երբ փողոցէն անցնէր, ամէն մարդ ներքին պարտականութիւն կ'զգար, ձեռքը սեղմելով երախտագիտութիւն յայտնելու ա՛ս կամ ա՛ն հրաշագործութեանը համար։ Նորիսէ ետք սկսան հանիլ Տօքթ. Դարեղին, Տօքթ. Շէբրրթ և այլք. մինչդեռ մայրաքաղաքիս մէջ ալ հետզհետէ յաջողութիւն կը գտնէին ժամանակի կարգով Գամպուր Օղլու, Եաղուպեան, Զարդարեան, Ձէմիլ փաշա, Խալիտ Իզզէթ պէյ և այլք, որոնք ոչ նուազ հրաշագործութիւններ կ'ընէին և կ'ընեն իրենց դանակներով։

Այս անակնկալ յաջողութիւնները օր աւուր կը բարձրացնէին հանրութեան աչքին՝ վարկը վիրաբուժութեան որ մինակ խեղանդամութեան, վէրքերու և արտաքին հիւանդութիւններու բուժումին մէջ չսահմանափակուելով, սկսաւ ներքին հիւանդութիւններու համար ևս գործադրուիլ։ Մինչդեռ միւս կողմէ գիտական նոր գիւտերը, հականեխական ազդու դեղերը, Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու գիւտը ևն. ևն. մեծապէս կը սատարէին բժշկութեան այս ճիւղին կատարելագործուելուն, և շատեր յոյս կը տածեն թէ մօտաւոր ժամանակի մէջ հիւանդութիւններու մեծագոյն մասը անդամատութիւնով պիտի կարող ըլլան բժշկել, ինչ որ թէ՛ ստոյգ բժշկութիւն մը պիտի ըլլայ և թէ արմատական։

* * *

Օբէռասիոնի վրայ այս տեսութիւնները ընել թելադրեց մեզ տխուր անդամատութիւն մը, որուն զոհ դնաց մօտերս սիրուած ու թանկագին կեանք մը։ Հանգուցեալը երկար տարիներէ ի վեր կը տառապէր ծանր տարիներէ ի վեր կը տառապէր ծանր տարիներէ ի վեր կ'ապրէր խիստ շրջահայեաց ու զգուշաւոր կեանք մը, ամէն օր գանգատելով թէ, աջէն ձախ դարձած առեն պատի մը փլիլը և քարերու խիճերու ճարճատիւնը կ'զգայ մարմնին մէջ։ Վերջապէս հիւանդութիւնը ա՛յն աստիճան առաջացած էր որ, դժբախտ մարդը սոխպուեցաւ համակերպիլ ու մայրաքաղաքիս ամէնէն ճարտար վիրահատներէն մին՝ աջակցութեամբ ո՛չ նուազ համբաւաւոր վիրաբոյժի մը և տան բժիշկին ներկայութեանը՝ խիստ յաջող գործողութիւնով մը ճեղքեց կողը, ուրկէ դուրս հանեց երեք տոպրակ նեխած թարախ և չորս կոտոր քարեր, ամէնէն մեծը ընկոյզի խոշորութեամբ։ Այս դժուար գործողութիւնը՝ եօթանասուն վայրկեանի մէջ՝ նմանը չտեսնուած յաջողութեամբ կատարուեցաւ բարձրատիճան վիրաբոյժին կողմէ, որ վերքը կարելէ ետք արթնցուց հիւանդը և շատ նպաստաւոր կացութեան մէջ գտնելով զայն, պառկեցուց անկողնոյն մէջ, սրտի գոհունակութեամբ լսելով հիւանդին երախտագիտական հառաչը։

Գործողութեան աւարտելէն ետք, բնականաբար գործ մը չէր մնար այլ ևս վիրահատին, որ տան բժշկին ու օգնականին շատ մը հրահանգներ տալէ և հականեխական յանձնարարութիւններ ընելէ ետք մեկնեցաւ, պատուիրելով որ սեռօմ ներարկեն հիւանդին։ Եւ ահա հոս է որ յայտնուեցաւ Կնճռոտ Հանգոյցը։ Տան բժիշկը մարդ ղրկեց իր բնակարանէն գործիք բերել տուաւ, որուն մէջեն խանգարուած էր ու չէր բաներ. միւս բժիշկին բերուեցաւ, անոր ալ օգտաւոր փողը աւրուած էր.— չէր շարժեր, բաւական չափով սեռօմ չէր պատրաստուած ևն. ևն., ասոր նման բժշկական դեռ ուրիշ շատ մը անհարկի թերութիւններ, որոնք կը յապաղեցնէին կենսատու սեռօմին ներարկումը։ Վերջապէս հետեւեալ օրը մեծ վիրահատը եկաւ ու զայրոյթով ու զարմանքով լցուած, անմիջապէս չորս հինգ քիլօ սեռօմ բերել տալով ներարկեց աստիճանաբար, բայց կ'երեւի թէ դժբախտ հիւանդը այլ ևս անկէ օգտուելու վիճակին մէջ չէր գտնուեր որ մէկ օր ետք հոգին աւանդեց։

Հիւանդին ամենամտերիմներէն մին պատմեց այս տխուր եղելութիւնը որ պատիւ չի բերեր մեր բժիշկներուն։ Ինչ ըսել է խանգարուած գործիքներ, ժանգոտած մեքենաներ պահել, երբ օբէռասիօնի մը ետք բնականաբար անհրաժեշտ պիտի ըլլայ անոր գործածումը։ Ինչո՞ւ չունենալ բաւարար քանակութեամբ սեռօմ, որ կենսատու անունդը պիտի մատակարարէ անդամատութենէ ետք։ Ասոնք չգիտցող, չխորհող բժիշկ մը ինչ իրաւունքով հանրային առողջութեան գործին կը խառնուի, ժանգոտած, աղտոտած, անգործութեան վիճակին դատապարտուած ասանկ գործիքով մը ինչպէս կարելի կ'ըլլայ դեղ ներարկել գործողութեան ենթարկուած անձի մը, որուն ամէնէն անհրաժեշտ եղած դարմանը մաքրութիւնն ու հականեխումն է. ասանկ անխնամ ձգուած գործիքները, ո՞չ ապաքէն թունաւորելու կը ծառայեն հիւանդը։ Գուցէ անիրաւութիւն ըլլայ դժբախտ մարդուն մահը բժիշկներու այս անհոգութեան վերագրել, և սակայն ա՛յդչափ խստապահանջ չըլլալով հանդերձ, կարելի չէ լռութեամբ անցնիլ անգթութեան ու անհեռատեսութեան այս աստիճանին վրայէն։

Անդամատութիւնը արդարեւ հրաշքներ գործելու վրայ է ներկայ դարուս մէջ, սակայն անդամատութիւն մը կատարել տալէ առաջ պէտք է անոր պարագաները նկատողութեան առնել։ Տան մէջ օբէռասիօն ընել տալը շատ վտանգաւոր բան է, որովհետեւ ո՛րչափ ալ զգուշութիւն ու խնամք տարուի, դարձեալ կատարեալ չի կրնար ըլլալ ու ամէնէն թեթեւ պակասութիւն մը կ'ոչնչացնէ թէ՛ վիրաբոյժին ճարտարութիւնը և թէ ենթակային կեանքը։ Ցաւախ անտկն անակնկալներ կը պատահին գործողութեան ժամանակ որ տան մէջ կարելի չէ բան մը ընել, մինչդեռ Հիւանդանոցի մը մէջ արդէն ամէն պարագայի համար կանխատեսուած մթերք մը կայ գործիքներու, հականեխական դեղերու, փաթոյթներու ևն. ևն.

Հիւանդանոցի անունը եթէ ուրիշ առիթներու մէջ խորթ հնչէ իակ ականջներու, գոնէ վիրահատութեան պարագաներուն պէտք չէ այնպէս ըլլայ, որովհետեւ ամէնէն յաջող վիրահատութիւնն իակ կրնայ յոռի հետեւանք ունենալ, եթէ գործողութենէն ետք անհրաժեշտ դարմանները չմատուցուին։ Ինչ է արդէն վիրահատութեան յաջողելուն գաղտնիքը. ոչ ապաքէն հականեխական դեղերն են որ 100ին 80 նպաստեցին վէրքերուն բժշկուելուն։ Կատարեալ հականեխում մը հիւանդանոցներու մէջ միայն կրնայ գործադրուիլ, ուր այս կենսական դարմանումին յատուկ ամէն բան կայ պատրաստ։ Մեր տիկիններէ շատեր, որոնք բնականաբար տան մէջ իրենք կը խնամեն հիւանդները, դեռ նախնական գաղափարն իակ չունին հականեխման ու միքրոպին վրայ, և արտաքին երեւոյթով մաքուր տեսնուած շղարշ մը, կամ փաթոյթ մը ամենայն խրշճմութեամբ կը դնեն վէրքին վրայ, մինչդեռ հիւանդանոցին մէջ ծառայողներ դիտեն թէ ի՛նչ վնասակար միքրոպներ պահուած են այն մաքուր կտաւին խորշերուն մէջ։

Առանց բժշկական բացատրութիւններու մէջ մտնելու, սա կուզենք ըսել մեր ընթերցողներուն թէ՝ գիտական սկզբունքի մը մէկ մասը գործադրել ու միւս մասը անտեսել, զայն ապարդիւն ձգել է պարզապէս։ Թէ Օբէռասիօնի դարմանումը կ'ընդունինք, պէտք է ընդունինք նաեւ հականեխումի դրութիւնն ալ, որ հիւանդանոցներու մէջ միայն կրնայ անթերի գործադրուիլ. հետեւաբար անդամատութեան ենթարկուելու տխուր կարկին մէջ դտնուողներ, եթէ կ'ուզեն ապահով ըլլալ գործողութեան արդիւնքին վրայ, պէտք է հիւանդանոց մը դիմեն ու հոն կատարել տան գործողութիւնը, հակառակ պարագային միշտ անապահով վիճակի մէջ պիտի գտնուին։ Իակ անոնք որ գեւառներու մէջ կը բնակին և հիւանդանոց չունին, պէտք է խիստ ուշադրութիւն ընեն հականեխումի օրէնքներուն։

ԴԵԳԵՐԻՄՆԵՐ

ՀԱՐՍՆԻՔ

—Ե՞րբ է։

=Եկող շաբթու։

Քանի՞ «եկող շաբթու»ներ սահած են այսպէս, որպէս զի համնէր տա բաղձալի ժամը։

Ու Սուրբ Սարգիսը չուտ բերուելու համար՝ ծրե՛կը ելած է օրացոյցին սկիզբի թուղթերուն։ Վերջապէ՛ս։ Շաբաթ մը հաղիւ մնացած՝ Նշանածի յարաբերութիւնները ընդհատուած են բոլորովին։ Պահք են երկուքն ալ։ Այն երկար ամիսները որ ամառուընէ սկսելով մինչեւ ձմեռ տեւեցին, սերտողութեան երջանիկ միջոց մըն էին խօսակցելիներուն համար, որոնք կիրակիէ կիրակի իրար եկան՝ Տարփանքի զուարճալի այլուբեանքը կարդալու, աչքերու մէջէն հեգելով և շուրթերու ծայրէն կապելով անծանօթ տառերը իրենց սիրոյ քերականին։

Անոնք որ հայրը մայրն էին աղջկան, ապագային համար անկասկած, ամիսներու այդ ընթացքին մէջ նայած էին իրենց փեսացուին աչքո՛վ մը՝ որուն «ներողամիտ» կ'ըսէ կենցաղագիտութեան բառգիրքը։ Այսպէս, բոլոր այն կիրակիները՝ զորս երիտասարդը անցուց իրենցմէ տուն, առիթը ձեռքէ չի հանից հաճոյքի անմեղ կանխավճարներ գանձելու իր հոգիին դշխոյէն, մինչեւ որ... հրդեհը առաւ տանիքը և երկու սիրտեր իրարու մէջ յորդեցին, Աստուծոյ պաշտօնեային աղօթքները կանխելով։

Դրախտին շուրջ զուարթ թափառումներ էին ատոնք. ժամը կը հնչէր հիմա անկէ ներս իրենց մուտքն ընելու և վարելու այն կենցաղը՝ զոր դպրոցի տղոց պէս լոկ տեսակա՛ն կերպով քաղէին ըրեր։ Ինքզինքին բեմի համար պատրաստող դերասանները գիտէք. դասերնին գոց կ'ընեն, դերերնին անսայթաք կ'ուսնին, բայց երբ վարագոյրը վեր քաշուելու ատենը մօտենայ, գոյներնին կը նետէ, սիրտերնին ալ հետը։ Այդ դերասաններուն վիճակը կից են ահա անոնք որ կարգբին պիտի, մէկ քանի օրէն կեանքի բե՛մը ելլան պիտի՝ ծարերու և ծիծաղներու պոռթկումի մը մէջ։

Պատրաստութիւնները թափ կ'առնեն մէկ օրէն միւսը։ Անդին, թերաւարտ օժիտն է որ կրակի պէս առաջ կը տարուի մեքենային սանդարամտական ժխորով, և կարուհին առտու իրիկուն մագաղ կը բանի հարսին տունը՝ «փորձ»երովը ջուր իջեցնելով խեղճ աղջկան ոտքերուն. անդին փեսան է որ իր զբաղումներուն ժամերէն զեղջած՝ խանութէ խանութ կը դեգերի, հանդերձանքի մը ցուցակ ափին մէջ։ Տպարանի մը անկիւնը գրաշարներ թուղթերուն ամէնէն աչքառուն և տառերուն ամէնէն վայելուչները կ'ընտրեն Օրհնդը Տիարին հետ լծորդելու համար տակէ տակ և դէմ դիմաց, քահանան քաւութեան և թողութեան տուները կը մրթմրթայ աղջկանը ականջն ի վար և երիտասարդը ձեռքի ցուցակէն տող մը ալ կ'աւելցնէ կառուսնին սակարկութիւնը լմնցուցած պահուն։ Արուարձանէն մինչեւ Բերա, Իպիտօռ, Բառէ Օլիսն՝ երթեւեկները կը շատնան, հասցուներու համար օժիտին մակարդակ մէկ դրուագը՝ որ յաճախ կէս կանգուն ժապաւէնի, զոյգ մը ճարմանդի կամ մա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երեսը)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 297

ՔԱՍԻՄ

Կնճռոտ Հանգոյցը

ՎԷՊ

ՏՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐՐՈՐԴ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ՄԱՍ

(Քսան տարի եսէրը)

Զ.

Մաքրիկ հանըմ արագ արագ արդուզարդը ընելով հանդերձ, մտքովը ալ Օր. Շարամովի այս անակնկալ հրաւէրին վրայ կը խորհէր և իրեն նպաստաւոր կը գտնէր զայն, քանի որ կառք ղրկած էր մասնաւորաբար և պատուաւոր ճամբորդութիւն մը ընել կուտար իրեն, դրացիներուն առջեւ գլուխը բարձրացնելով։ Արդուկող կինը հաղարամէկ մտածումներով, ենթադրութիւններով հագուեցաւ վերջապէս ու դրացիներուն երեւնալու փառասիրութեամբ, դեռ կառք չնստած՝ սկսաւ փողոցին մէջէն բարձր ձայնով նոր հրահանգներ տալ սպասուհիին, մինչեւ որ դրացուհիները պատուհաններէն երեւցան ու ինք քաղցր ժպիտներով բարեւեց զանոնք, աւելցնելով թէ Օր. Շարամովի յատուկ հրաւէրով կ'երթար անոնց ապարանքը։ Մելինէ ակընդէտ կ'սպասէր իր երբեմնի բարեկամուհիին, որուն հետ թէեւ մէկ քանի ծանր խօսքեր փոխանակած էին Պետրոսի անհետանալու պարագային, սակայն անկէ է վեր երկար տարիներ անցած էին և ամէն բան մոռցուած։ Մելինէ աստիճանաբար բարեփոխած էր զգացումները Սիրարփիի հոր նկատմամբ, և յուզումներու ծայրագոյնը կը զգար, նկատելով որ անցեալ օրերու վրայ պիտի խօսէին Արդուկողին հետ, ինչ որ քաղցր մթնոլորտի մը մէջ պիտի փոխադրէր զինքը, գոնէ կարճ ժամանակի մը համար։

Վերջապէս Արդուկողը հասաւ Շարամովներու ապարանքը և առաջնորդուեցաւ Մելինէի մանասենակը, ուր խիստ սիրալիր ընդունելութիւն մը ընելով իրեն օրիորդը,

—Եկո՛ւր, վաղեմի բարեկամուհիս, ըսաւ, եկո՛ւր, երկար տարիներէ ի վեր զիրար չենք տեսած։

—Ա՛խ, ի՛նչ ըսեմ օրիորդ, բացագանչեց Արդուկողը, ա՛ս աշխարքիս վրայ խնդալ գրուած չէ ճակտիս, իմ բախտէս էր որ եղան անցած դարձած բաները, մարդ յանցանք չունի։

Արդուկողը յատկապէս սքօղուած բառերով կ'անցնէր տխուր անցեալին վրայէն, վախնալով որ նորէն կը վիրաւորէ մեծափարթամ օրիորդին սիրտը ու կը զրկուի անոնց ապարանքը երթեւեկելէ, ինչ որ ծայրագոյն փառք էր իրեն համար, մանաւանդ այս լքուած վիճակին մէջ։

Մելինէ որ ոչ նուազ լռութիւն պահել կ'ուզէր Պետրոսի դէպքերուն նըկատմամբ,

—Ի՞նչ կ'ընես կոր, Մաքրիկ հանըմ, հարցուց, ի՞նչ վիճակի մէջ ես։

—Վիճակս մէջտեղն է, յարեց Արդուկողը, փառք Աստուծոյ, քիչ շատ հարստութիւնս տեղը, ամէն բան ադէ՛կ, բերնի համ չունիմ։ Ի՞նչ ըսեմ անօրէն մեղքիս որ զաւկիս պէս մեծցուցած տղաս ձեռքէս թռաւ. ինչ եղաւ չհասկցայ, ետքն ալ մոռնելուն լուրը առի, քիչ մը ստակ ձգած էր ա՛ն ալ ձեռք անցուցի, հիմա մինակ գլխուս մնացեր եմ։

—Մենք ալ անկէ ետք դուրս դացինք, յարեց Մելինէ, խորթ մօրս հետ հաղուեցանք, հայրս մեռաւ, եղբայրս մեծցաւ, և ա՛ս օրերը պիտի կարգենք. դուն միտքս ինկար, հին բարեկամ է, ան ալ կանչենք, ըսի։

—Ո՛ւյ գետնէն մինչեւ երկինք չնորհակալ եմ, գոչեց Արդուկողը, անչափ բաներ ըլլալէ ետք, ես արժանի չեմ ձեր տունէն ներս մտնելու։

—Անցածը մոռնանք, ըսաւ Մելինէ, ա՛լ անոր խօսքը չընենք, հիմա հարսնիքի մէջ ենք, ուրախ բաներու վրայ խօսինք։

Անդիմադրելի տենչ մը Սիրարփին Արդուկողին ներկայացնելու կը մղէր Մելինէն, կարծես այսպէսով գոհէ աղգականի մը ճանչցուցած պիտի ըլլար աղջիկը, որ և ո՛չ մէկուն կրնար հայր, մեծ մայր տիրողոսը տալ։ Ուստի այլ և այլ նիւթերու վրայ քիչ մը խօսակցելէ ետք,

—Հարսնցունիս քեզի ցուցնեմ հիմա, թող գա՛յ ձեռքդ պագնէ, տեսնանք պիտի հաւնի՞ս, ըսաւ։

—Ո՛ւյ չնորհակալ եմ, ատ ի՞նչ խօսք է, ըսաւ Մաքրիկ հանըմ այս արտակարգ պատիւին զգածուելով, ե՛ս ով կ'ըլլամ կոր որ ձեր հարսնցուին չհաւնիմ, քուկին հաւնածդ աչքերդին հաւնածը ըլլալու է. մինակ թէ բան մը կայ, հիմա ասանկ ձեռքս պարապ ինտո՞ր ելլամ հարսնցուին առջեւ։ Իրաւ ձերին քով իմ խօսքս չըլլար, ամմա, ես ալ իմ կարողութեանս չափ երեւնալ կ'ուզեմ։

Արդուկողը կ'ուզէր ամէն առթիւ երեւնալ, Շարամովներու համար մասնաւանդ՝ ամբողջ հարստութիւնը զոհել բան մը ըսել չէր աչքին, ուստի սկսաւ տատամսիլ հարսնցուին նուէր մը տալու հարկին տակ տեսնելով զինքը։ Մաքրիկ հանըմի այս յղացումը սակայն, շատ քաղցր թուեցաւ Մելինէի որ նախախնամութեան մէկ մատը տեսնելով այս անհարկի նուիրատուութեան մէջ, բնաւ առարկութիւն չընելով,

—Երես բացի օրը նուէրդ կուտաս, ըսաւ, հիմա թող գայ ձեռքդ պագնէ։

Արդուկողը համակերպեցաւ և տասը վայրկեան ետք սպասուհի մը առաջնորդութեամբ ներս մտաւ Սիրարփի Մելինէի հրամանը ստանալու համար։ Այս վերջինը անհրաժեշտ եղած ներկայացումը կատարելով, ակնարկովը հաղցուց աղջկան որ եկաւ ձեռքը համբուրեց Շարամովներու հին բարեկամուհիին։

Մաքրիկ հանըմ հաղարաւոր բարեմաղթութիւններ ընելով՝ աչքերը սեւեռած պահեց օրիորդին դէմքին վրայ զոր դիտելէ չէր կշտանար, և վերջապէս չկրնալով երկու կաթիլ արցունք զսպել,

—Ա՛խ, պիտի խենթենամ, օրիո՛րդ, փսփսաց Մելինէի ականջին, չքաւմ ըսի, չկրցի ինքզինքս բռնել. հարսընցուիդ աչքերը, երեսը, քիթը, բերանը Պետրոսիկս է. ա՛խ, ինձի անանկ կուգայ կոր որ դէմս եկեր կայներ է զաւակս։

Արդուկողին այս անակնկալ յայտնութիւնը այն աստիճան յուզեց Մելինէն որ վայրկենաբար դեփ դեղին կորեցաւ, և ներքին ալեկոծութիւնը Սիրարփիէն ծածկելու համար, պատրուակով մը սենեակէն դուրս ղրկեց զայն։ Մաքրիկ հանըմ իրենց առանձնութենէն օգտուելով,

—Ախ, սիրտդ չկոտրի, հանըմս, հեկեկաց. չկրցի ինքզինքս բռնել, իրաւ, քեզի այնչափ չարութիւն ընողին անունը բերան առնել չէր վայլեր քովդ ամմա, Պետրոսիկը ինձի օտար չէր, զաւակս էր. հիմա հարսնցուդ տեսնալուս չկրցայ արցունքս բռնել։

Մելինէ յուզումին առաջին թափն անցընելէ ետք,

—Ես ալ կը մեղքնամ Պետրոսիդ վրայ, ըսաւ, բայց իր ձեռքովը ըրաւ. ինչ տեղը կար գոհարեղէններս գողնալով փախչելուն։ Մի՛ վախնար, մայրս, եղբայրս բան չեն գիտեր, ես ալ ըսած չեմ։

—Շնորհակալ եմ, հանըմս, ըսաւ, շատ շնորհակալ եմ, ճահիլութիւն մ'է ըրաւ, ներէ իրեն, մեռաւ գնաց, սրտիդ մէջ քէն մի՛ պահեր Պետրոսիկիս դէմ։

—Շատոնց մոռցած եմ ես, յարեց Մելինէ պաղ արիւնով, ու հիմա երբ հարսնցուն անոր կը նմանի ըսիր, ուշադրութեամբ դիտեցի որ շատ ճշմարիտ էր ըսածդ։

(Շարունակելի)

ԳԵՂԵՑԻ ՊԱՏԿԵՐ

«Ձիլ, Ձիլ, Ձիլ» ջուրը կը ճչեցայ խորհրդաւոր ու հանդարտիկ, խողովակէն աղբիւրին։

«Զբի՛ թ Զբի՛ թ» դեղին վոտիս մոմը չթրտուքով կը հալի սրբանոց աղբիւրին պատուհանին մէջ, լուռ գիշերին մէջ անարձագանգ կը մարի ճչելուքը աղբիւրին, ու հատնումի ճակատագրուած վոտիս մոմն ալ մեղմ բոցոքով կը հալի...

* * *

Դեղի հասուն աղջիկը—ինքն ալ մոմ մը ձեփճերմակ—վառ աչքերով, վարդ այտերով, գիրգ դաստակով... հրապոյրով շաղախուած, չթրտացող վոտիս մոմին կ'ունկնդրէ։ Սէրի բոցէն բռնկած, բուրվառ-կուրծքին խորը լսէ արձագանգը հէք մոմին։ Ճըռիկ ջուրը ճչելուքով կը լեցնէ իր սափոր, սիրան ալ եկին տղին սէրէն յուզուած սափոր մը լեցուն։

* * *

Շուք մը կ'անցնի մեղմ հովի մը պէս արագ, մութ գիշերին, սեւ, բարերար քօղին տակ։ Դեղի տղան է, դեղի աղջկին սեվտալը, որ ծնողքին սուր աչերէն անտես դուրս սպրդած է տունէն, անքիծ սէրը, անմեղ սէրը վայրկեան մը գէթ ըմպելու։

«Ձրնկի ճրնկի ճրնկ» վախկոտ, դողդողջ շեչտերով շշվիչները կը ճնկրտան մաբմար դաստակին չուրջը։ Բողո՞ք արդեօք թէ նշան մը սիրային...

* * *

Ուսին վրայ կը բարձրանայ լեցուն սափորը ջուրով, հողաթափը խբրիկ «խբրթ խբրթ» ձայնով կը միանայ ճնկրտացող շշվիչներուն ձայներուն, ըսպասումի ծանր տագնապով ճնչուած, սափորն ուսին, կոյսը կը սահի գիշերին մութ ծալքին մէջ, մինչ սիրային նշաններ ու հառաչներ լուռ կը մարին անհունին մէջ...

* * *

Արմուկի բուռն հարուած մը խեղճին կուրծքին...լուռ, անխօսիկ այս յայտնութիւնն է դեղին, այրած այտով, խինդով մը անուշ տուն կը հասնի դեղի աղջիկը սէր ծախելով, սէր չտեղով անկեղծիկ...

ՄԱՆՆԻՕՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Ծ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՃԱԲՈՆ ԿԸ ՊՆԴԷ

Միպերիական երկաթուղիին վրայ վաճառաքարձ կառախումբերուն դադրիլը, և դէպ ի Սիպերիա և Մանչուրիա զինուորական շարժումները Թոքիոյի մէջ կը նկատուին իբրեւ նշանակալից պարագայ մը Ռուսիոյ մօտալուտ Պատերազմին խնամին։ Հիւսիսային Զինաստանէ Ճաբոն դարձող մէնմի չդեռնաւ լեցուն է Մանչուրիայէն եկող Ճաբոնցի փախստականներով։

** Ռուսական Պատասխանին յապաղումը յայտնապէս կը ցուցնէ թէ խիստ պայքար մը մղուի Ռուսիոյ մէջ խաղաղութեան և պատերազմի կուսակիցներուն միջեւ։

** Կայսերական Ուքազով աւելցաւ Ռուսիոյ հետեւակազօրաց վաշտերուն թիւը Ծ. Արեւելքի տագնապին պատճառաւ։ Արդէն Դէրմանիա ալ վերջին քանի մը տարիներուն աւելցուցած էր իր Բանակին վաշտերուն թիւը, Ծ. Արեւելեան Տագնապին համար։ Արդէն Ռուսիոյ պատերազմական նախարարութիւնը երկար ատենէ ի վեր կը մտածէր այս որոշման վրայ, և զբաղական նկատումներու պատճառաւ միայն ետ մնացած էր։

** Ծ. Արեւելքի բոլոր Ռուս զաւառներուն երկրաւոր գունդերը ընդհանրապէս ի զէն պիտի կոչուին։ Պատասխանութիւններ կը տեսնուին այս մասը, և տրամադրելի բոլոր ձիերը կը գնուին կամ վար կը դրուին կառավարութեան կողմէ։ Փետր.ին մէջ 50,000է աւելի նոր զօրք կը սպասուի Վլատիվոսթոքի մէջ, պահակազօրաց թիւը աւելցնելու համար։

** Ծ. Արեւելքի ռուս փոխարքայ Մովսկայ Ալեքսէյի մեռած ըլլալուն լուրը անհիմն է։ Իրաւ է որ Մովսկայը վերջերս հիւանդ էր, բայց հիմայ աղէկ է և սովորական գործերովը կը պարապի։

** Վիեննայի կէս-պաշտօնական թերթերը կը յայտարարեն թէ Անգլիա և անգլ. Մամուլը պատասխանատու պիտի նկատուին Պատերազմին; որուն առաջքը առնել հիմա գրեթէ խիստ դժուարին կը թուի։

** Սրանսարս, Անգլիոյ կառավարական թերթը, հետեւեալը կը գրէ կացութեան վրայ իր վերջին թուոյն մէջ.— Պէտք չէ ըսել թէ Ռուսիա իր պատասխանը կ'ուշացնէ պարզապէս ժամանակ չտեղու համար։ Պատասխանին խմբագրութիւնը կրնայ հանդիպած ըլլալ շատ մը դժուարութիւններու խաղաղասէր և պատերազմական կուսակցութեանց ներքին պայքարին պատճառաւ։ Զինուորական ջոջերը ամենքն ալ գրեթէ պատերազմը փութացնելուն կողմը բռնած են։ Բայց Լամտորֆի կոմսը կ'աշխատի գործերը ծայրայեղութեան չտանիլ, իր Օգոստափառ տիրոջ բաղձանքին համեմատ։ Ռուսական զինուորները պէտք է շատ անկեղծ և իրական ըլլան։ Ճաբոնական կառավարութիւնը ա'նքան խոհեմութեամբ բանաձեւած է իր պահանջումները որ երբեք անոնցմէ ոչ է մէկ կէտին վրայ տեղի տալու մտադիր չէ այլ ևս։ Փոքր պարագաներու վրայ կարելի է համաձայնիլ, բայց Մանչուրիոյ խնդրոյն վրայ Ճաբոն հաստատուն պիտի մնայ։ Պիտի պնդէ որ Ռուսիա լիովին երաշխաւորութիւններ տայ իր պատուոյ խօսքերը կատարելու այդ Գաւառին մէջ։ Նոյն խոստումներուն զուտ բերանացի կամ տառական կրկնում մը անբաւական պիտի համարուի։ Ռուսիոյ պէս Մեծ Տէրութեան մը պատուոյ խօսքը պէտք է անքակտելի ըլլայ։ Ճաբոն կը պահանջէ գրաւոր անթերի համաձայնութիւն մը, այնպիսի ոճով խմբագրուած, որուն երկդիմութիւն տալը անկարելի ըլլայ։ Եթէ Ռուսիա խաղաղութեան կը փափաքի, պէտք է հրաժարի հողային պահանջումներէն ա'նպիսի գաւառի մը մէջ (Մանչուրիա) որ յաչս Միջազգային Օրինաց ամբողջացուցիչ մասը նկատուած է չինական տիրապետութեան։ Ճաբոնցիք չեն ուզեր խոստում մը, որուն գործադրութիւնը չտեսնեն իրենք»։

** Թայմզի Բեթերսպուրկի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ բարձրաստիճան սպայի մը բաժին նայելով պատերազմը անխուսափելի է։ Պատերազմական Պաշտօնարանին մէջ կը խօսուի թէ խաղաղութիւնը 15 օրէն աւելի չի կրնար տեւել։

** Վաճառականութիւնը Ռուսիոյ մէջ մեծ հարուած կրած է ներկայ Տագնապին երեսէն։ Մոսկուայի թէյի մեծ վաճառականները հարցուցած են Բեթերսպուրկ թէ՝ խաղաղութեան յոյսերը ո՛ր աստիճան ստոյգ են։ Առևտրական բոլոր շրջանակներուն մէջ ամէն ժամանակէ աւելի յուսահատութիւն մը կը տիրէ։ Օտեսայէն մինչեւ Բեթերսպուրկ բոլոր դրամական արժեթուղթերը ինկած են։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ.— Երեսփոխանական Ժողովին մէջ Վարչապետ Մ. Թէոթոքիս Բանակին վերակազմութեան համար կառավարական ծրագիրը պարզեց։ Այս ծրագիրը պատրաստած է Դահճաւանգը իբրեւ Վերին Հրամանատար Բանակին։ Հարկ եղած ծախքերը պիտի հայթայթուին ուրիշ կառավարական պաշտօնատուններու մէջ խնայողութիւններ ընելով։ Նոր տուրքեր պիտի դրուին 5 միլիոն տրախմի քանակութեամբ։ Նոր ծրագրին համեմատ պիտի կազմուի պատերազմական մնուցիկ մը, որուն տարեկան երեք միլիոն տրախմի պիտի յատկանայ նոր զէնքերու և հանդերձանքներու գնման համար։ Ցունաստան արդէն ունի նաւային մնուցիկ մը, որուն յատկացուած գումարին վրայ տարեկան մէկ միլիոն տրախմի աւելցաւ վերջերս։

** Եվմտակական նախարարը 1904ի իր եվմտացոյցը ներկայացուց Ժողովին։ Հասոյթ հաշուած են 118 միլիոն 966,000 տրախմի, իսկ ծախք՝ 117 միլիոն 936,000 տրախմի։ Բոլոր կուսակցութիւնները համամիտ դտնուեցան նախարարութեան ծրագիրներուն։

ՀԷՐԷՐՕՆԵՐԸ.— Հօթէլներուն մէկ մասը իրենց ցեղապետին հետ Եսվ. 28ին անձնատուր եղան գերման իշխանութեանց։ Խաթա լեռներուն ապաստանողներն ալ ի մօտոյ անձնատուր պիտի ըլլան։

ՄԻՍ ԽՆԴԻՐԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ.— Տեղացի մասվաճառները մսին գինը չարունակ բարձրացուցած ըլլալուն համար, Վիեննայի Բաղաքապետութիւնը որոշեց պաղած միս բերել Աւստրիա՝ Բանատայէն, Աւստրալիայէն և Արժանթինէն։ 1903ին 23,000 ձի մորթուեր են Վիեննայի մէջ իբրեւ մնունդ աղքատ դասակարդին համար։ Զանազան գաւառներուն Երկրագործական Ընկերութիւնները խստիւ կը պարսաւեն Բաղաքապետութեան այս որոշումը յայտարարելով թէ Աւստրիա, Մաճառստանը մէջը չըլլալով, ինն ու կէս միլիոն արջառ կրնայ հայթայթել Վիեննայի հրապարակին։ Սակայն Վիեննայի Բաղաքապետութեան թերթերէն մին կը ծանուցանէ թէ անցեալ տարի Վիեննա բերուած 257,000 եղներէն %69ը Մաճառստանէն եկած են, և մնացածը միայն Կալիցիայէն և միւս Աւստրիական գաւառներէն։

*** Աւստրիոյ զանազան մասերուն մէջ ազարակատէրներու և արջառարոյներու ընկերակցութիւնները հեռագրեր ուղղելով ներքին գործոց Նախարարութեան և Բաղաքապետութեան կը բողոքեն ուրիշ երկիրներէ մսի բերելու որոշման դէմ։ Արդէն Արժանթինէ ապսպրուած եղան մսի առաջին մասը Դէ. օր Վիեննա պիտի հասնի։ Պահածոյ մսի ամերիկացի վաճառականներ Վիեննայի մէջ կը քննեն կացութիւնը։

ՊԱՐԿԱՍՏԱՆ.— Կ'ըսուի թէ կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի կատարուին վարչական պաշտօնեաներուն մէջ, Նէվրոզի տօներէն ետք։ Վեհ. Շահը Բաշտէն Թէհրան կանչեց Էմին-Իւստէվլէն։ Պարսկի նոր Եպարքոսը գլխաւորաբար պիտի զբաղի երկրին ելեւմուտքը կարգի բերելու։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ, 4 Փետր.— Թոքիոյէ կը հեռագրուի Ռութէրի թէ ճաբոնական կառավարութեան հասած դեկուցման մը համեմատ, Բորթ Արթուրի մէջ գտնուող ռուս բոլոր մարտանաւները, բացի մէկէն, որ կը նորոգուի, մեկներ են անծանօթ տեղ մը։ Այսօր Միքատոյի նախագահութեան տակ գումարուեցաւ Ճաբոնի հին Պետական մարդոց Խորհուրդը, Կը կարծուի թէ շատ կարեւոր որոշում մը տրուեցաւ։

ՊԵԼԳԻԱՏ.— Կրուլիի Դահլիճը տրուաւ իր հրաժարականը։ Սքուբլինային դիւանը հրաւիրուեցաւ պալատ երթալ։

—Արտաքին գործոց Նախարար Մ. Նիքոլիյ յայտարարեց Սքուբլինային մէջ թէ, Տէչանի վանքը Ռուսիոյ ձգելու ծրագիրը մէկդի թողուեցաւ տեղւոյն հոգեւոր հօտին ցոյց տուած ընդդիմութեան պատճառով։ Այս վանքին ռուս միաբանները այն տեղն միայն կ'ուզեն դարձ ելլել երբ իրենց տրամադրութեան տակ դրուի ուրիշ հարուստ վանք մը։

ԼՈՆՏՈՆ.—Վարչապետ Մր. Պալֆուրի առողջական վիճակը զգալապէս բարւոքեցաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Գերման դիւանագիտական շրջանակներու մէջ յոյս կայ թէ Զարին խաղաղասիրական զգացումները պիտի յաղթանակեն։ Ռուսիա կարելի եղած բոլոր զիջողութիւնները պիտի ընէ։ Ճաբոն միայն պատասխանատու պիտի ըլլայ պատերազմին, որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ։

ԲԱՄՊԱԿ

ՍԲՕԹ, 8.08

23/5 Փետրուար

ԾԱՂԻԿԻ այսօրուան թիւին բովանդակութիւնն է.—

Հայուհեյարդարութեան պէտքը. Մ. ՇԱՄՍԱՆՅԵԱՆ։— Վասն Մոյ Կեռասոյ (Նորավէպ). Ա. Մ. ԴԱՐԱԳԱՇԵԱՆ։— Երբեմն և Հիմակ. ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆ.— Լուսնկայի Տարտամութիւն. ԵԴՈՒԱՐԴ ԳՕԼԱՆՅԵԱՆ։— Շողոքորթութեան Մուսը. ՍԿԵՊՏԻԿ։— Հիւկոյի Ազդեցութիւնը Անգլ. Գրականութեան Վրայ. ԵՐԵՒԱԿ։— Մեր Բարոյականը. ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ։— Նորաձեւութիւն (Բրոնիկ)։— ԼԵՒՈՆ ՓԻՐԻՇՅԵԱՆ։— Ամուսնութիւն և Ապահարդան.— ՊՈՏՐԻ ԼԱՓԱՆԹԻՆԸՐԻ։— Անուշքա (Վիպակ Թուրկէնէֆի)։

کیمیای معدنی

ՔԻՄԻԱՅԻ ՄԱՏԵՆԻ

Գրեց

Կայս. Բժշկ. Վարժարանին և Միլքիէի վարժարանին քիմիարանութեան ուսուցիչ Վ.ՍԵՄ. ՆՇԱՆ ԷՖ. ԶՈՒԿԱՍՅԱՆ։

Կրթական Նախարարութիւնը յանձնարարած է այս գիրքին գործածութիւնը բոլոր Իսլամիէ վարժարաններուն համար։

ԳԻՆ 15 ՂՐՈՒՇ

Պետական վարժարաններու ուսանողներէն զատ անոնք մանաւանդ որ կը փափաքին լիակատար սովրիլ քիմիագիտութիւնը, պէտք է օգտուին այս խիստ դիւրասոյց և ընդարձակ գործէն, որ 816 էջերէ կը բաղկանայ։ Վսեմ. Նշան էֆ. Ղուկասեան, արդէն հեղինակաւոր համբաւ մը ունի քիմիագիտութեան մէջ և որուն այս աշխատութեան ալ Մէարիֆի կողմէ արժանացած գնահատումը ինքնին ամէնէն մեծ գովեստն է։

Ցերմապէս կը խնդրենք Վսեմ. հեղինակին և կը մաղթենք որ իր բազուն գրչին արդիւնքը վայելէ Օսմ. մասնաւորութիւնը։

Անչարմար կը նկատենք աւելի գովեստներ շռայլել այս հմտալից գործին համար որ միակ ուղեցոյցը կրնայ նկատուիլ այն ուսանողներուն համար, որոնք պետական վարժարաններէն մտնել կ'ուզեն։

Կեդրոնաթեղի.—Գապը Ալի Ճատէսի 36-38 թիւ, Բարսեղ էֆ. Բէշիկճեանի «Թէֆեյյիւզ» գրատունը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

Մանզու�եւրոպական թերթերու կատարելութեան հասցնելու համար ջանք չենք խնայած ցարդ, ինչպէս կը հաստատեն մեր սիրելի ընթերցողները։

Այս անգամ հանրութեան նոր ծառայութիւն մը մատուցանելու նպատակով, Մանզումէի մէջ բացած ենք արձանագրութեան բաժին մը, ուր երկուողով պիտի ծանուցանենք օրուան ՇՆՈՒԻՆԴՆԵՐը, ՆՇԱՆՏՈՒԻՐՆԵՐը, ՀԱՐՍՆԻՔՆԵՐը և ՄԱՀԵՐը։

Այս բաժնին մէջ արձանագրուիլ փափաքողներ բաւական է որ երկուողով մը խմբագրութեանս իմացնեն ծանուցուելիք ընտանեկան դէպքին պարագաները։

1. ՇՆՆԴԵԱՆ առթիւ, նորածինին եւ ծնողին անունները, վերջուած եկեղեցին։

2. ՆՇԱՆՏՈՒԻՐԻ առթիւ, երկու խօսեցեալներուն անունները ու մականունները։

3. ՀԱՐՍՆԻՔԻ առթիւ, հարսին, փեսին եւ կնճանայրին անունները ու մականունները, պսակադրութեան եկեղեցին եւ օրն ու ժամը։

4. ՄԱՀՈՒԱՆ առթիւ, հանգուցեալին անունն ու մականունը. արուեստը յուղարկաւորութեան ժամը, եկեղեցին ու թաղուելիք գերեզմանատունը։

ԱՅՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲՈԼՈՐՕՎԻՆ ԶԲԻ ԵՆ

Իսկ անոնք որ մեր սովորական այս արձանագրութիւնէն դուրս աւելի փայլուն ու մանրամասն կերպով կ'ուզեն նկարագրել տալ, պէտք է դիմեն Խմբագրատունս և վճարեն որոշուած սակագինը։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

Ինչպէս յայտնի է, Երեւանի եղեռնադատ ատենիւ առիւ քանի մը տկանաւոր ռուս փաստաբաններ պաշտպանած էին այն հոգեւորականներն ու աշխարհականները, որոնք ամբաստանուած էին թէ չեն գործադրած Մայիսի օրէնքը։ Այս փաստաբանները իրենց գործը լրացնելէ ետք Ն. Ս. Օծութեան այցելած էին աչքէ անցընելու համար էջմիածնի հոգեւորական հնութիւնները։ Ն. Ս. Օծութիւն Կաթողիկոսը իբրեւ երախտագիտութիւն շքեղ հագերոյթ մը տուաւ և դրուատական բառերով գովեց անոնց արդարասիրութեան ոգին։

Տփղիսէն եկած թղթակցութիւններ կը ծանուցանեն թէ, Ն. Ս. Օծութիւն Կաթողիկոսին կողմէ վերջին անգամ Զարին ղրկուած գրութիւնը, կը խնդրէ մասնաւոր քննիչներու անուանումը, իբրեւ Մայիսի օրէնքը անսասող եկեղեցականներուն և ազխարհականներուն վերագրուած ամբաստանութիւններ քննելու համար։

Ն. Ս. Օծութեան այս գիրը իր արդիւնքը ունեցած է և երկու քննիչներ Տփղիս հասած են։ Դարձեալ կ'ըսուի թէ Վեհ. Զարը հրաման ըրած է Կովկասի կառավարչապետին, որպէս զի գործադրութիւնները մեղմացուին և եկեղեցականներուն հետ խստութեամբ չվարուին։

Ս. Հայրապետը հակառակ այս վերջին մտահոգութիւններուն, իր պաշտօնին պահանջումները կը գործադրէ, և յաճախ կը դիմէ կառավարութեան ու կը խնդրէ որ Հայ. եկեղեցին պահէ իր հայրապետական իրաւունքները Ռուսիոյ մէջ և պահպանէ իր ստացուածքները։ Այն ամբաստանեալները որոնք Մայիսի օրէնքին գործադրման առթիւ Տփղիսի մէջ քանտարկուած էին, իրենց անմեղութիւնը ապացուցուելով, արձակուեցան։ Սառնց մէջ են Տոքթ. Վարդապետեան և փաստաբան Սպանդարեան։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երեկ գումարուեցաւ Ղալատիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1.— Ս. Պատրիարք Հայրը մայրաքաղաքիս նախակրթարաններու շրջանաւարտից աւարտական քննութեան համար պատրաստուած հրանագը(*) հաստատած և հրամայած ըլլալով ի գործադրութիւն, խորհուրդը որոշեց հրատարակել զայն և հաղորդել բոլոր վարժարանաց ի գործադրութիւն։ Եւ որովհետեւ նոյն հրահանգին Ա. Յոդուածին տրամադրութեան համաձայն, իւրաքանչիւր առարկայի համար հարցումներ պիտի պատրաստուին, Խորհուրդը այս մասին կարեւոր տնօրինութիւնը յետաձգեց իր առաջիկայ նիստին։

2.—Խորհուրդը իր ատենապետ Տօք. Թորգոմեան էֆ.է գոհութեամբ լսեց որ իր անդամներէն Յակոբ էֆ. Գուրգէնի վիճակը զգալի կերպով բարւոքած է, և թէ ինք կը յուսար դարձեալ որ քիչ ատենէն կուենար զայն Խորհրդոյ մէջ և վայելել իր աթոռակցութիւնը որ այնքան արդիւնաւոր եղած էր։

3.—Գուլկոնտեան Իճատիէի Թաղ. Խորհուրդը գրով մը կը յայտագրէր թէ վերահաստատած էր Գալուստ էֆ. Մալթեանը, Իճատիէի Ազգ. Վարժարանաց տեսչութեան պաշտօնին մէջ, խորհուրդը ըստ յայտարրի Թաղ. Խորհուրդոյ վաւերեց յիշեալ տեսչին պաշտօնը և որոշեց յայտագրել Ս. Գասրիաքքին հաստատութեան համար։

4.—Առաքաքարէն Յակոբ էֆ. Աւլօեան, ասկէ առաջ գրով մը Խորհուրդին դիմած և յայտնած ըլլալով թէ ինքնակրթութիւնը Պարտիզակի Ազգ. Վարժարանին մէջ ստանալէ ետքը, չորս տարի ևս աշակերտած է տեղւոյն ամերիկեան Բարձր. Վարժարանին մէջ և 1895ին ուսուցչութեան ասպարէզը թեւակոխած և մինչեւ ցարդ կը պաշտօնավարէ վիճակին զանազան վարժարաններուն մէջ, այս մասին աեղեկութիւններ կուտար և կը խնդրէր ուսուցչական ձեռնասութեան վկայական մը՝ ուղարկելով Պարտիզակի Թաղ. Խորհուրդէն և վիճակին առաջնորդէն ստորագրեալ վկայական մը իր բարի վարուց և բարոյ պաշտօնավարութեանը մասին։ Խորհուրդը ուշադրութեան առնելով նոյն գիրերը, արժան դատեց ըստ վկայութեանց օգնական ուսուցչի վկայական տալ։

ԱՁՆ ԽԱՉԸ, զոր վաղը Ս. Խաչ Եկեղեցիին մէջ պիտի օծէ Վեհապետեան Սրբազան, Հայ արուեստագիտութեան պատիւ բերող նմոյշ մըն է։ Կը կրէ մէկ օխայէն աւելի, հսկայ արծաթ, ոսկեզօծեալ։ Ճաճանչաւոր շքեղանակ մը ունի, կեդրոնական մասին մէջ կայ ապիտակաթոյր աղաւնի մը, տակը խաչով մանաբեմ մը։ Ճաճանչին մէջտեղի այդ մասը պարուրուած է երկայն ատիճանի մը վրայ ծաղկաղարդ պսակի մը մէջ, որ կը վերջանայ ոսկեզոյն ողկուզով մը։ Խաչին միւս կողմը ոսկեզօծ խաչափայտի մը վրայ բեւեռուած է սպիտակագոյն Բրիստոս։ Սրբազանի Գօշ Հիսար գիւղին Ս. Յակոբ եկեղեցիին նուէր ընելու համար նոյն գիւղացի Նշան աղա Խաճեան, բանակալապետ Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին, իր հայրենակիցներուն մէջ հանգանակութիւն կատարելով 15 ոսկիի չափ գումար մը հանգանակած էր իբրեւ ծախք նոյն խաչին, բայց ոսկերիչ Լէոն էֆ. Մաղլաքեան առանց դրամ մը առնելու, իր կողմէ բարեսիրաբար նուէր ըրած է զայն։ Հանգանակուած 15 ոսկին պիտի գործածուի նոյն գիւղին աղքատիկ եկեղեցիին միւռոնթափի աղանի մը պատրաստութեան։ Նշան աղա Խաճեան ի յիշատակ իր հանգուցեալ եղբօր՝ նոյն եկեղեցիին նուիրած է երկու չուրջառ Հէրէքէի մոմաքսէ, վակասով և սաղաւարտով, մէկ զոյգ հողաթափ թաւիշէ, Աւետարանի և խաչի բռնիչներ։

ՏՆՏԵՍ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանին մէջ և զբաղեցաւ կարգ մը հաշուական խնդիրներով։

ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ Արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան յատաջիկայ կիրակի Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ Գուրուչէշմէի Ս. եկեղեցիին մէջ ի հանգիստ հոգւոյ Սարգիս էֆ. Արապեանի, որ երկար ժամանակ Թաղ. Խորհրդոյ պաշտօն վարած, և խիստ օգտակար եղած է Թաղին վարժարանին և Ազգ. մանկտւոյն։

ՄԵՐ անցեալ շաբաթ օրուան թիւին երկու յօդուածներուն մէջ՝ վրիպանքով սպրդած էին սողեր, որոնք հրապարակի վրայ ծանոթ՝ և մեզ համար բարեկամ և յարգելի անձնաւորութեանց մասին բոլորովին անհիմն մեկնութիւններու տեղի տուած էին, խմբագրութիւնս իր անկեղծ կերպով զգացուած ցաւը կը յայտնէ, որ բոլորովին ակամայ՝ պատճառ եղած է կարգ մը թիւրիմացութիւններու։

ՀԵԼԼԵՆԱՀԱՅԱՍԱԿ Ցոյն աղջիկ մը՝ Բերայէն՝ երէկ դիմած է Պատրիարքարան ընդունելու Հայ. Առաքելական եկեղեցին և ամուսնանալու համար Հայ երիտասարդի մը հետ։

Դիտելի պարագայ մըն է որ այս շաբթու երբ մենք Ս. Սարգիսը այնչափ շքեղութեամբ կը տօնենք և որ այնչափ մօտ է Հայ աղջիկներու սրտին իր «աղջիկ փախցնող» խիզախ համբաւին համար, և որ նոյնչափ կը հաղորդուի Ցոյն երիտասարդներէն ու երիտասարդուհիներէն, շատ զարմանալի զուգադիպութեամբ մէ որ առ շարթու ալ Ցոյն աղուոր աղջիկներ Պատրիարքարան կը դիմեն ի խնդիր Հայ ամուսնի։

ՇԱՊԻՆ Գարահիսարի Առաջնորդ Տ. Սմբատ Ծ. Վ. կը շարունակէ իր նուիրաւաքութիւնը, իր Վիճակին Մուշեղեան վարժարանին ի նպաստ։ Սմբատ վրդ. մինչեւ հիմա 35 ոսկիի գումար մը հաւաքած է զանազան բարեսէր ազգայիններէ։

ԳՈՒՄՐԳԱՐՈՒԻ ԴՐՍԻ Ս. Յարութիւն եկեղեցիին Ս. քարոզիչը վաղ հոգեհանգստեան պաշտօն և պատարագ պիտի մատուցանէ ի հանգիստ հոգւոյ բարեյիշատակ Խաչիկ աղա Համբարձումեանի, որ ի կենդանութեան սատարողներէն եղած և օգտակար ծառայութիւններ մատուցած է նոյն Թաղի եկեղեցիին։

ՄԱՍԻՍ գրական շաբաթաթերթի այսօրուան թիւին բովանդակութիւնն է.—

Վիպասանութիւնը մեր մէջ (Խմբագրական) Տ. Ս.— Հաւատչէտ մը, Ց. Դ. ՄՐՄՐԲԵԱՆ։—Կանաչ տիպարներ, Ֆրանսական Գրականութիւն. «Էօն ալ Թէնսոյ — Ճամբորդութեան յիշատակներ». Դր. ԲՈՒԼՃԵԱՆ։— Նուազած ձայներ (Բանաստեղծութիւն) ՎԱՐԴԳԵՍ։— Բաղաքական աշխարհ. Մ. ՆԱԲԹԱՆԵԱՆ։ — Գիտական Բրոնիկ. ՆՈՒՊԱՐ։— Թրթռումներ (Բանաստեղծութիւն) Ա. Բ. ՔԷՉԵԱՆ։— Խմբագրական Նոթեր։

ՀԱՅԵՐԷՆ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏՈՒՄ

մը ունենալ ուզողները թող դիմեն Հանրագիտակ տարաբաբերը, ուր ամէն շաբթու 4-8 էջ պատկերազարդ համայնագիտարան մը կը դուրս։— Այս շաբթուան Հանրագիտակի նորութիւնն է

ԳԱՍԻՄԻ ՊԱՏՆԵՐը

Դարոցի մէջ ներկայացուելիք տրամախօսութիւն մը՝ Մկոի հատիւր, Բամպակը՝ Ամերիկայի մէջ, Սիրուն ուսանողավէպ մը, եւն.։

ՊԷՐՈՒԹԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏԷՆ

Ամանորը եւ Ս. Ծննդեան Տօնը.—Պերութի Հայ գաղութը եւ իրենց հոգեւոր Հովիւը։

Այս տարի ալ Ամանորը, Պերութի մէջ ողջունեցինք. միւս տօնական օրերուն նման, այդ օրն ալ հրապուրիչ և սփոփիչ բան մը ունի կարծես իր մէջ։

Եկեղեցիին մէջ «Տէր աղօթնատի միջոցին, առաջնորդ Տ. Ներսէս Վարդապետ Խապայեան, որ օրուան ժամարարն էր, ինչպէս և միշտ. Նոր Տարւոյ առթիւ պարագային յարմար քարոզ մը խօսեցաւ։ Եւ ապա։ յետ «Օրհնեալք Եղերազի», ներկայ երկսեռ ժողովուրդը առաջնորդարան ելաւ, Հայրսուրբին ամանորը շնորհաւորելու, ի մէջ այլոց կը գտնուէին Յովհաննէս էֆ. Կիւլպէնկեան և Բէն. եանեան Եղբարք, Միհրան և Լէոն էֆ.ները, որոնք, ճիշդ է ըսել որ, Պերութի Հայ գաղութին էն երեւելի և պարտաճանաչ ընտանիքները կը ներկայացընեն, ինչպէս նաև Ատանայի երեւելիներէն Յովհաննէս էֆ. Թէրզեան։

Բոլոր ներկայք, կէս ժամու չափ, ըստ սովորութեան, մեծարուեցան եմպէլիքներով և աղանդերներով և ետքը մէյ մէկ հատ ալ Երուսաղէմատիպ Օրացոյց, իբր կաղանդէք ստանալով, մեկնեցան զուարթ տրամադրութեան տակ։ Հայ.Հռոմէական հաստատութեան երեք վարդապետներն ալ եկած էին, Նոյն պահուն, ամանորը շնորհաւորելու։

Ս. Ծննդեան Տօնն ալ, օրուան վայելուչ շքեղութեամբ կատարուեցաւ. երկսեռ հոծ բազմութիւն մը խնդուած էր եկեղեցին, հանառակ ամպամած երկինքին։ հոս պէտք է ըսել որ, ժողովրդեան մեծամասնութիւնը, գրեթէ Հայ ուսանողներէ կը բաղկանար, որոնք ի յարգանս օրուան և ի պատիւ եկեղեցւոյ, այդ օր յատկապէս զգդրեցնելով դասաւանդութիւնը, եկեղեցի փութացած էին, ինչ որ գովելի և պատուաբեր պարագայ մըն է, դեռատի ուսանողի կեանքին։ Հանդիսաւոր Ս. Պատարագէն ետքը Տ. Ներսէս Վ. կատարեց նաև ջրօրհնէքի վեհ արարողութիւնը, որուն՝ ժողովուրդը հանդիսատես եղաւ, սկիզբէն ցվերջ։

(*) Ծ. Խ.—Յայտնի է թէ մերնախակրթարաններու շրջանաւարտից աւարտական քննութիւնները շատ անկանոն և քմահաճ եղանակով մը տեղի կ'ունենային ասկէ առաջ։ 13-14 տարեկան մանչերու և աղջիկներու հեռաւոր թաղերէ մինչեւ Բերայի Էսայեան վարժարանն ու Գումգաբուի Մայր-Վարժարանը բերուելը իր մէկէ աւելի անպատեհութիւններէն զատ, աւելորդ և անտեղի ծախքերու ալ դուռ կը բանային, և նոյն իսկ կը պատահէր որ Սկիւտարի կամ Գատըգիւղ երթալու ստիպուած ուսանողներ յաճախ վերջին շոգենաւին ալ մնաս բարովը կը դիտէին կամուրջին վրայէն։ Այս անպատեհութիւնը կը կարծուի դարմանուած ըլլալ նոր պատրաստուած քննութեան հրահանգով, որ կը որամադրէ, ինչպէս կ'իմանանք, շրջանաւարտները իրենց պատկանած դպրոցներուն մէջ իսկ քննել, առանց զանոնք հոս ու հոն փոխադրելու։ Բնութեան այս ձեւը կրնայ օգտակար ըլլալ, եթէ գործադրուի խղճի մտօք և կանոնաւորապէս։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

Գերմանիի, գերման հաստատութեան աղվկանց Որքանոցին մէջ պատսպարուող Հայ որբուհիներէն, որոնք զանազան գիւղերէ եկած են հոս, խնամուելու և դաստիարակուելու, թուով քառասունի չափ աւելի հասակաւորները քսան և ութ հատ միայն, եկեղեցի եկած էին, ուսուցչուհի Մարաշցի Տիկին կառաւարիչ Տիշչէքէնեանի առաջնորդութեամբ, Ս. Ծննդեան շնորհաքեր տօնին առթիւ, իրենց մայրենի եկեղեցւոյ նուիրական արարողութեանց ներկայ գտնուելու ըղձանքով. և որոնք, պարկեշտութեամբ և ջերմեռանդութեամբ, սունկնդրեցին բոլոր արարողութիւնները սկիզբէն մինչեւ վերջ։

Առաջնորդ Հայրը, ընդունեց ներկայ ժողովրդեան շնորհաւորութիւնները, առաջնորդարանին մէջ, ուր, յիշեալ որբուհիները, պարագային յարմար երգեր երգեցին, աքանչելի ներդաշնակութեամբ, որոնք ընդհատուեցան ծափահարութիւններով։ Տ. Ներսէս Վ. սիրոյ վրայ, կէս ժամու չափ խօսեցաւ։ Եւ ապա, բարեմաղթութիւններ ըրաւ, Օսմ. Վեհապատիւ գահուն համար, որուն՝ ներկայիս, բարձրաձայն ամէններով ձայնակցեցան յտնկոյս, ինչպէս նաև Ս. Էջմիածնայ. Կիլիկիոյ և Ս. Երուսաղէմի աթոռներուն և Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան և կեդր. Վարչութեան համար, առանձինն բարեմաղթութիւններ ըրաւ։ Բարեդէպ է հոս յիշել թէ՝ ի ժամ պատարագին «Եւ առաւել»ի միջոցին Տ. Ներսէս Վրդ. յիշատակեց նաև Կիլիկիոյ շնորհազարդ Տ. Սահակ Սրբազան Կաթողիկոսը Ընդհանրական Հայրապետի յիշատակութենէն անմիջապէս ետքը։ հոս, տեղն է միշտանկաւ ըսել որ, իբրեւ թէ՝ Ազգ. Պատրիարքարանը, նպատակայարմար կարգադրութիւն մը ընէր այս մասին։

Յատուկ կանխապատրաստութեամբ, որբուհիներուն շքաբեղէններ բաժնուեցաւ, որոնք, օրուան և միջավայրին ներշնչած քաղցրիկ տպաւորութեան տակ, վերադարձան իրենց տեղը, մենք ալ մեր տեղը։

Առաջնորդ Ս. Հօր, Ս. Ծնունդի շնորհաւորութեան եկան, նոյն օր Ռուսահայ Վեհ. Կամարական պէյը, Խոտիոյ Ընդհ. Հիւպատոս Միւռիւ Վիթթոին հետ. Ասորիներու Պատրիարքը և երեւելի անձնաւորութիւններ։

Սակայն, դիտելի պարագայ մը տեսը թէ՝ Նոր Տարւոյ և Ս. Ծննդեան տօնին օրերը, թէ՝ եկեղեցի և թէ՝ առաջնորդարան գտնուող ժողովուրդը, Գերմանիի մեր համայնքին լրացուցիչ մասը չէր, ասոր պատճառը, ժողովրդեան մէկ մասին, հանդէպ՝ իրենց վարդապետին ունեցած գժտութեան վերադրելի է, ինչ որ ցաւալի պարագայ մըն է և կը մաղթենք որ գովելի համբերատութեամբ մը վերջանայ։

ԱՆՑՈՐԴ

ԲԻՐԱԿՆԻ այսօրուան թիւին բովանդակութիւնն է.—

Մեծագոյն փոքակերպութիւնը. ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՃԵԱՆ։— Պարագաները. ՄՈՒՇԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ։— Անմոռան Միաբանները. ՀԱՅԿ ԱԴՈՆՑ։ —Ճարտարախօսութեան պատմութիւնը (գրեց Լօբէնցս Սերօ) ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԷՃԻՃԵԱՆ։— Հայ Մեկնիչներ. ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴ։— Եգիպտոսի Պատկերներ. Շ.։— Զգայնութիւն (Բանաստեղծութիւն). Տ.։— Վեր. Ի. Տրուի Ուղերձը. Գ. Ս. Գ.։ — Ժողովրդական բժշկութիւն. ՏՕՌԹ. Հ. Պ.։— Շաբաթուան Նօթեր։— Մայրագոյն Արեւելքի Տագնապը. Ե. Ա.։

Կեսարիոյ մեր գործակալն է, Մեծ. Նահապետ էֆ. Աղաբեկեան, որուն պէտք է դիմեն թերթիս բաժնորդ գրուիլ փափաքողները։

ՀԱՐՍՆԻՔ

ՄԻՌԱՑԻԼ ԷՍ. Ս. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՕՐ՝ ՆՈՒԱՐԴ Մ. ՄԱԼԵԱՆ

պիտի պսակուին

առաջիկայ Բշ. Յունվար 26,

Պարտիզակի Ս. Յակոբ Եկեղեցիին մէջ։

ՄԵՐ ՁԵՐՄ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

5 Փետրվար 1904

Ֆրանս. 3% 3% Français)	97 62
Բէժի (Tab. Turcs)	362 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	86 20
Երկաթուղի (Lots Turcs)	125 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	578 —
Թրանսվալ (Transvaal)	96 —

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ ըէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի չէրիֆինէ իբրա պուլրուլմըշ տրը։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԷՍՄԻՅԵԷ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ ըէսմը ալիսինտէն սօնրա չաեան պուլրուլան միւսատէի Սէնիյէի հաղրէթը Բատիշահի իւզէրինէ Ալմանեա սէֆիրի քէպիրի էսալէթլու Պառօն Մարշալ ֆօն Պիպէրշթայն վէ Ինկիլթէրա սէֆիրի քէպիրի էսալէթլու Սըր Նիքոլաս Օ'Բրայըն վէ Իթալիա սէֆիրի քէպիրի էսալէթլու Մարքի տը Մալասբինա հաղրաթը սուրէթը դայրը ըէսմիյէտէ այրը այրը հուզուրը չէվքէթմէվֆուրը հաղրէթը թամամարիտէ չէրէֆ միուլէ նաիլ օլմուշլար տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵԱՌԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.—Կայս. Իրատէի մը համաձայն, զինուորական ծառայութեան շրջանները տարբեր ձեւի մը վերածուած էին։ Այդ նոր տրամադրութիւնները, զորս գրեցինք արդէն, գործադրութեան պիտի դրուին առաջիկայ Մարտ 1/14էն սկըսեալ։

ԿԱՑՍ. ԲԱՐԵԻՆԵՐ.— Կայս. Պալատն Ա. քարտուղարութիւնը Վեհ. Սուլթանին Կայս. բարեւները և գոհունակութիւնները հաղորդեց Սիւրիոյ կուսակալ Նազիմ փաշայի, Իսլամ ուսուցչարանաց բարւոք փոխադրութեան համար։

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ՀԵՏԵԼԱԳՈՒՆԴԵՐԸ.— Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Դ. զօրաբանակին «Համիտիյէ» հեծելագունդերը ամէն տարուան պէս պիտի հաւաքուին և մարզանքներ պիտի կատարեն։ Այդ գունդերուն պակաս մասերը պիտի ամբողջացուին Դ. զօրաբանակին շրջանակէն գնուած անասուններով։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Ֆէրտինանտ իշխան Բշ. օր ընդունեց Գերմանիոյ ընդհ. հիւպատոսը։

— Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն, 1903ին Պուլկարիա ներածուած են 81,802,487 ֆր.ի վաճառք և 108,073,639 ֆր.ի արտածում եղած է։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԵՒԵԼԷԻ ՄԷՋ.— Աւստրիոյ առեւտրական նախարար Գ. ֆօն Բալ համակրալից նամակ մը ղրկեց Վիեննայի մէջ վերջերս կազմուած «Օրիանտ-Ֆէրայն» Ընկերութեան, յաւելով որ Աւստրիա մեծ բաժին մը չունի Արեւելեան երկիրներու վաճառականութեան մեջ, հակառակ իր աշխարհագրական դիրքին նպաստաւորութեան։ Նախարարը կը վերջացնէ նամակը, ըսելով թէ, եթէ այդօրինակ ընկերութիւն մը յաջողի ապահովցնել նոյն երկիրներուն մէջ աւտրիական վաճառականութիւնը, մեծ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլայ և ատիկա աւելի կարեւոր պիտի ըլլայ անդրծովեան նոր հրապարակներ գտնելէն։

ՍԵՐՊԻՈՒՆ դեսպան Պ. Սիմիչ, որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր, ապաքինելու վրայ է։

ՍԹՈՐՋՀՈԼՄԻ Օսմ. դեսպանատան մէջ, Դշ. օր հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Շուէյտ-Նորվեկիոյ արքայազուն իշխանին։ Երեկ ալ ուրիշ հացկերոյթ մը տրուեցաւ, ի պատիւ իշխանին և իշխանուհիին։ Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած էին այդ առթիւ։

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.—Սելանիկի մէջ կազմուած ոստիկանական վերակազմութեան յանձնաժողովը սկսաւ իր քննութեանց։ Յանձնաժողովը պիտի ճշդէ ոստիկաններու պարտականութիւնները։

Սելանիկի թերթերը ծանուցում մը կը հրատարակեն, հրաւիրելով որ ոստիկան ըլլալու փափաքողները ներկայանան։ Ընտրելիները 20 տարեկանէն վեր և 40էն վար պիտի ըլլան, բարեկազմ և առողջ։ Իսլամները պէտք է գիտնան թուրքերէն խօսիլ և գրել։ Իսկ ոչ-իսլամները միայն թուրքերէն խօսիլ ինչպէս նաեւ խօսիլ ու գրել գիտնալ իրենց մայրենի լեզուն։ 300 ՂՐՇ. ամսական պիտի տրուի։

—Կայս. Բ. և Գ. զօրաբանակները պիտի ղրկուին պատրաստած չրջուն հիւանդանոցները, հարկ եղած գործիքներով և դեղերով։

—Ալասոնիայի հրաժարեալ Գայմագամ Նէզիր պէյ հեռաւորդ անուանուեցաւ ընդհանուր քննիչին։

—Երկրագործական նոր գործիքներու օգտակարութիւնը ցոյց տալու համար երկրագործներուն, Ճումաան — Պալայի մէջ երկրագործական գործիքի 20,000 ՂՐ.նոց վիճակահանութիւն մը կազմակերպուած է 4000 ՂՐ. պարգեւով։

ՇԻՐԲԷԹԻ ԽԱՑՐԻԷՆ.— Շիրբէթի նոր չինել տալիք չոգենաւերուն յատակաձեւերը յանձնուեցան նաւարաններուն։

ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹԻ նոր կանոնագիրին պատժական տրամադրութիւնները քննող դատական յանձնաժողովը առջի օր ալ գումարուեցաւ։ Նոր կանոնագիրը շատ բացայայտ և աւելի ընդարձակ է այժմեանէն։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ցունաց վանքին պարտքը գոցելու համար, Ցունաստանի մէջ կազմուած յանձնաժողովը ցարդ 179,150 տրախմի հաւաքուած է։

ՀԻՃԱԶԻ չգրագրումները ընդունողներէն անոնք որոնք իրենց չըքագրումները կորսնցուցած են, պիտի վերստանան։ Միայն թէ ոսկի միտալիին համար ոսկի մը, արծաթին համար 25 ՂՐՇ. և նիքելին համար ալ 15 ՂՐՇ. պիտի տան։

—Հիճազի երկաթուղիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ, ի նպաստ Հիճազի երկաթուղիին ծախսուած տպագրեալ թուղթերուն և նպաստի տոմսերուն վրայ Համիտիյէ Հիճազ Թիմուր Եօլը Իսարեի մալիյէսի Նեզարէթի, և վարձակալութեան պայմանագիրներուն վրայ Համիտիյէ Թիմուր Եօլը մեհֆասրքնա մախատս բառերը գրուած են. յիշեալ թուղթերը և տոմսերը առնողներէն կը խնդրուի ուշադրութիւն ընել այս կնիքներուն։

ԿԱՑՍ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ վրայ նոր չենք մըն ալ պիտի աւելցուի։ Կայս. Թանգարանին Տնօրէնութիւնը տեղեկագրեց Կրթական նախարարութեան թէ այդ չինութեան համար 14,000 ոսկիի ծախք մը պիտի ըլլայ։ Նոյն նախարարութիւնը այդ մասին արտօնութիւն խնդրեց Բ. Դուռնէն։

—Պրուսայի կուսակալը որոշեց տեղւոյն Միլքիէի երկրագործական վարժարանին մէջ կայս. Թանգարանին համար ճիւղ մը հաստատել, գտնուած հնութիւնները հոն պահելու համար։

ԲԱՐԻԶԷՆ կը հեռագրեն թէ թընդանօթաձիգ զինուորներու ֆէրիգ Բիզա փաշա որ Ֆրանսա կը գտնուի, այցելեր է Քրէօզէի թնդանօթի գործարանը։

ԿԱՑՍ. ԹԻՆԱՊԱՀ Ֆէրիդ Հաճի Մէհմէտ փաշա որ ժամանակէ մը ի վեր հիւանդ էր, մեռաւ Սկիւտարի իր ապարանքին մէջ։

ՊՈԼՍՈՅ իտալական ընդհ. հիւպատոս կարգուեցաւ Գահիրէի հիւպատոս Մ. Թոսքանի։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ. — Ուրախութեամբ կը տեղեկանանք թէ, Ապահովագրական ասպարէզին մէջ իր պարկեշտութեամբ ու գործունէութեամբ ծանօթ երիտասարդ մը, Յարութիւն էֆ. Քէչէճեան, «Վիքթորիա տը Պերլին» հզօր Ապահովագրական Ընկերութեան Տեսուչ անուանուած է։ Քաջալայտս ենք որ՝ ինչպէս իր ծառայած նախկին Ընկերութիւնը գնահատած էր «Մէճայլ»ով մը իր հեղինակած «Կեանքի Ապահովագրութեան Օգուտներուն» վրայ խօսող գրքոյկը, «Վիքթորիա տը Պերլին» Ընկերութիւնն ա՛լ աւելի պիտի գնահատէ այն ծառայութիւնները որոնք կը յուսացուին Քէչէճեան էֆէնտիի ուղղամիտ ժրաջանութենէն, և օրէ օր նոր զարկ ստանան Ընկերութեան գործառնութիւնները։ Ընտրութիւն մը որ շնորհաւորելի է։ Շնորհաւորելի է նաեւ լիազօրներակայացուցիչը Միհրան էֆ. Սինեմ-Թալֆեան որ գիտէ ընտրել ու վստահել Ընկերութեան գործերը այնպիսի մեկու մը որ ամէն մասամբ արժանի է առ այդ։

Աւելորդ չենք համարիր այս առթիւ աւելցնել թէ հանրածանօթ Պօմոնթի եղբարց գարեջրատան տէր Բալլ Պօմոնթիի մահուան առթիւ Ընկերութիւնը ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ վճարած է ապահովեալ գումարը 30,000 ֆրանք։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՔՊԵԶ՝ ԷՆԿԻՒՐԻի ՄԷՋ

Երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս հասած հեռագիրները մեծ հրդեհի մը լուրը բերին։ Հրդեհը սկսած է առջի գիշեր ժամը 5ին, քաղաքին Ֆրէնտրու վարժարանէն։

Հրդեհը տարածուելով այրած է շատ մը տուներ և մնած է շուկան որ մասամբ այրած է։

Աղէտին վրայ մանրամասնութիւններ չկան և չգիտցուիր թէ ո՛րքան տեղ այրած է։

Ապահովագրական ընկերութիւնները կարեւոր վնասներ ունին։

ՄՆԱՆՆ հուչակուեցաւ Պոլիս, Սուլթան Համամ, Տիգրանեան Խան հաստատուած Արտըճօղլուի առեւտրական տունը։

ԶԵՂՈՒ ՊԱՇՏՕՆԵԱՑ.— Սվաղի Լատիք գաւառակին գայմագամ Թէվֆիգ պէյ, Կայս. Իրատէով դատաստանի ենթարկուեցաւ, իր ապօրէն ընթացքին համար։

ՕԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ.— Ելմտական նախարարութեան հանր. պարտքի դիւանին քարտուղարներէն Շէվքի պէյ, առջի ցորեկ յանկարծամահ եղաւ ճաշարանին մէջ ճաշած ատեն։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ. — Դեղագործ Յոյն կաթոլիկ Մ. Վուչինոյի որդին, 22 տարու Սդէֆանոս, որ Մարսիլիայէն Հնդկաչին կ'երթար, Սուսմարայի բացերը անձնասպան եղաւ ինքզինքը ծով նետելով, Էրնգkus Սիմօն չոգենաւէն։ Անձնասպանը արդէն Պոլիս եղած միջոցին հիւանդութեան նշաններ ցոյց տուած է եղեր։ Երբ ճամբորդները ամանորի առթիւ խրախճանութիւն կը կատարէին, Սդէֆանոս դուրս խոյանալով ինքզինք ծով նետեց։ Քահանայ մը տեսաւ երիտասարդին արարքը և սկսաւ պոռալ, չոգենաւը կանգ առաւ։ Այս պահուն ճամբորդները ծովին մէջ դեղնագոյն հրէշ մը տեսան, որ երիտասարդին մարմինը կը լափէր։ Ա՛լ ոև է յոյս չմնալով զայն փրկելու, չոգենաւը իր ճամբան շարունակեց։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԲԱՐԻԶ 5 փետր. Մ. Լուպէի նախագահութեան տակ գումարուած նախարարաց Խորհուրդին մէջ արտաքին գործոց Նախարար Մ. Տելքասէ յայտարարեց որ միշտ կը յուսայ թէ Ռուսաստանն Պատերազմը տեղի չի պիտի ունենայ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Լոնտոնի ճարտնական դեսպանը յայտարարած է որ մինչեւ որ Ռուսիա չը հաստատէ Զին ու Մանչուրիոյ անկախութիւնը, պատերազմին առաջքը չի պիտի առնուի։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆԻՆ ՆԵՐԲԱՆՑՔՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մայրագոյն Արեւելքի կնռուտութեանց առթիւ, ինչպէս յայտնի է գիներու կարեւոր ելեւէջներ տեղի ունեցան և կ'ունենան, թէեւ հիմա ոչ այնչափ։ Այդ ելեւէջները սակարանական աշխարհին մէջ ապրողներու համար տեսակ մը վէրհսիյի մտնու և կենաց խնդիր են։ Այն աշխարհին մէջ շատ մարդիկ՝ մանաւանդ կարեւոր տարբերութեանց ատեն, օրը քանի մը անգամ մտնուան դուռը կը հանին և ապա ելա կը դառնան։ Մարդիկ կան որ ձիու մը չափ կուրծքերնին ուռեցնելով հաղիւ չուն մը կրնան առնել, անանկ պարագաներու մէջ որ զիրենք մէկէն միւս ժամը երկու եղերէն մէկը — այսինքն ազգատութեան և հարստութեան — պիտի տանի բաղդը։ Միեւնոյն ժամանակ ուրիշներ ալ կան որ, միշտ միեւնոյն աշխարհին մէջ, հրմաալիր ու զուարթ են, որովհետեւ բաղդը ոչ միայն կը ժպտի իրենց, այլ կարծես դարպաս կ'ընէ։

* * *

Եւրոպական Սակարաններէ մէկուն նրբանցքին մէջ.

—Բարեկամ կ'նշանագրեմ թէ Ճաբոն Քորէան պիտի գրաւէ, ու դուցէ վերջէն պատերազմի յանգի այս գրաւումը։

—Մախելու է...

—Բայց Ռուսիա խաղաղութիւնը պաշտպանելու ոչ մէկ ջանք չխնայեր.

—Այն ժամանակ գնելու է...

—Ռուսիա մեծ պատրաստութիւն տեսած է երկար առեն է ի վեր և մէկ կողմէ ալ չարունակելու վրայ է...։

—Մախելու է։ Վերջը պիտի փնտռէք ներկայ սակը։

—Բայց եթէ խաղաղութիւնը չվերդովուի սակերը ոչ միայն պիտի բարձրանան, այլ և թերեւս իրենց նախկին գիներէն ալ աւելի վրայ դնեն։

—Ուրեմն գնելու է...

—Ճաբոն նոր յաջաւորակներ գներ է, և Ռուսիա նոր նոր ուժեր հաւաքելու վրայ է։ Ճաբոն հին մարտանաւեր նորոգելու հրաման տուեր է և Ռուսիա չդիտեմ քանի վակոն պաչար ապպրեր է։ Անգլիա պիտի միջնորդէ և Ֆրանսա պիտի երկրորդէ, բայց Ճաբոն մտիկ պիտի չընէ։

—Մախելու է մախելու։

—Ռուսիա խաղաղութեան սիրոյն համար զիջողութիւններ կ'ընէ կոր Քորէայի մասին, հետեւաբար պատերազմը հաւանական չէ։ Ընդհակառակը։

—Դնե՛նք բարեկամ։

—Բայց խնդիրը այնքան տաքցած է որ —անշուշտ երկու կողմէ ապստրուած կամ գնուած հանքածուխերը տաքցուցած են խնդիրը — ա՛լ հետեւանքը պատերազմ միայն կրնայ ըլլալ։ և եթէ ասանկ կ'երկարի կոր խնդիրը։ պատճառը գիտէ՞ք ինչ է բարեկա՛մ,— երկու կողմերն ալ ժամանակ վատակելով պատրաստութիւններն ամբողջացնեն պիտի։

—Ճիշդ է։ Մախելու է։

Այս միջոցին երրորդ մը կը միջամտէ այս խօսակցութեան, և կարծիքներն կը հարցնէ, որոնք ծախել կը յանձնտարարեն։ Անմիջապէս օրուան լրագիր մը կ'առնէ և հեռագիրները կը նայի, որոնք քաղաքական հորիզոնը ամպոտ կը ցուցնէին։

—Լա՛ւ կ'ըսէ, վաղուան հեռագիրները նայեցէք և պիտի գնէք, միւս օր նորէն ծախելու համար, և այս ծախածներդ օր մը վերջ նորէն գնելու համար և այսպէս յաջորդաբար։

* * *

Պարզապէս այս է գրեթէ Սակարաններու և մանաւանդ Բարիզի Սակարանին վիճակը։ Բարեբաղդաբար քիչ մը Լոնտոնի Սակարանը լուրջ է. զի չատ անգամ կը տեսնուի որ Բարիզի դիւրագրգիռ Սակարանը, բնաւ բան մը չը կեցած առեն օրը մէկ-երկու հեղ դին կը փոխէ մինչ Լոնտոնի Սակարանի հեռագիրը երբեմն նոյն իսկ օրերով նոյնն և նման կը մնայ։ Անոր համար մեր Սակարանին մէջ ալ շատ անգամ Բարիզի հեռագիրը ստացուելէ յետոյ, Լոնտոնէն ալ անպատճառ տեսնել կ'ուզեն «իրենց ժամացոյցը լարելու համար»։

* * *

Հակառակ քանի մը չաբաթէ ի վեր Սակարաններու վրայ ազդող Տայր. Արեւելքի լուրերուն, և հակառակ օտար արժեթուղթերու խլնալուն, համեմատապէս Օսմ. Բոնսոլիքը շատ հաստատ կը բռնուի։ Մանաւանդ երբ նկատի առնուի թէ՝ անցեալ չաբթու Բարիզի Սակարանին մէջ մեծաքանակ գործառնութիւններ եղան Օսմ. Բոնսոլիքի վրայ և շատեր իրենց ժամանակ գնած թուղթերը ծախեցին, բայց այս պարագան ալ գրեթէ չազդեց Սակին վրայ։ Եւ որչափ ծախուեցաւ, նոյնչափ՝ և աւելի գնուեցաւ յետոյ, որմէ եւս եկած Բարիզեան Սակերէն տեսնուեցաւ։

Կարծես խուլ պայքար մը տեղի կ'ունենայ, անհարկի «ծախող»ներու և լուրջ «գնող»ներու միջեւ՝ Օսմ. Բոնսոլիքին վրայ։ Մ. ՀԱՅԿԱԶՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

Յունվար 23/5 Փետր. 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	93.28
Ամենէն բարձր գինը	94.05
» վար գինը	93.21

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	123.50
Երէկեան բարձր գինը	124.62
» վար »	123.25
Քաբափ	505.
Քրէտիթ Ֆոնսիէ էֆէքսիէն	268.50
Թրանսվալ	100.
Պանք Նաս. Կրէս.	442.50
Թրամվայի Բամսնթուղթ	6.10
Բէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	—.
Անատոլ. Երկ. բամսնթ. Ա.Ո. 12.	
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ. 4.90	

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ,,Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

24 Յունվար 1904 21

ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊՕՂՈՍԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԱ.

Սպասելով լուրջ բաներու վրայ խորհելու, այսինքն խաղի սեղանը պատրաստելու, Տիկին տ'Էրմօնի բարեկամուհիները, որոնց մէջ օտարական մը չկար, իրենք իրենց կը խօսակցէին։ Ամէն օրուան յաճախողներու վրայ թեթեւ քաղ մը ըրին և անոնց մասին իրենց կարծիքները յայտնեցին։

Իտալուհի մը, որ դեռ նոր Բարիզ ժամանած էր և արդէն մեծ անուն մը չինած էր իր զգլխիչ գեղեցկութիւնովը, խօսքը Բէլաժիին ուղղելով ըսաւ.

—Բէլաժի, ցարդ մեզի ծանօթ մարդոց վրայ խօսեցաք. արդեօք նոր մը, օտարական մը չկա՞յ...

—Վերջին պահեցի այդ բանը, բացատրեց Տիկին տ'Էրմօն։ Ինդիրը քու հայրենակիցներէդ մէկուն վրայ է ճիշդ, Բիւպինիի կոմսին։

—Զեմ ճանչնար, բայց հարկաւ պիտի ծանօթանամ։ Է՛, հարուստ է։

—Շատ հարուստ կ'երեւայ։

—Անիկա իմ բաժինս է ուրեմն, ըսաւ միամտօրէն թխահեր կին մը որ Անթօնին կը կոչուէր. օտարականը ե՞ս կը պահանջեմ։

—Եւ Սավարին, հարցուց յանկարծ Արմանտ, աս գիշեր չպիտի տեսնենք զինքը։

—Կը սպասեմ կոր, յարեց Բէլաժի. ծանօթ միջադէպէն ի վեր տկար է, և այսօր տունէն կ'ելլէ առաջին անգամ ըլլալով։

—Խեղճ տղայ. իրա՛ւ ալ հիւանդ ըլլալու տեղը կայ։ Ինքզինքը իրր մարդասպան ամբաստանուած տեսնե՛լ...

—Եւ երեք օր բա՛նտը մնալ։

—Բարեբախտաբար ազատ արձակուեցաւ. կարդացիք թերթերը, ինչ աղմուկներ յարուցին դատաւորին, հարցաքննիչին և ուրիշներուն չուրջը։

—Ատոր փոխարէն, մեր բարեկամ Սավարին օրուան մարդը եղաւ վայրկեան մը։

—Եթէ կ'ուզէք, տիկիններ, ըսաւ Անթոնին, իրեն պատուոյ ցոյց մը ընենք երբ ներս մտնէ։

—Այո՛, շատ պատշաճ է, աւելցուց Ատէլ, նշանը ես պիտի տամ. հի՛ր, հի՛ր. հուրրա՛...

Ժամը 11½էն 12½ Բէլաժիի սրահը չափէն աւելի լեցուած էր արդէն։

Սավարի ամէնէն վերջը հասնողներէն մին եղաւ։ Կիները, ինչպէս խօսք մէկ ըրած էին, զայն ընդունեցին խանդավառութեամբ, բայց մարդիկը աւելի պաղ ընթացք մը ունեցան, անոր համար որ Ֆրանսայի մէջ ընդհանրապէս կը խորշին դատական և ոստիկանական գործերու խառնուող անձերէն, հոգ չէ թէ անմեղ արձակուած ըլլան անոնք։

Գաղանի ոստիկանին և Տիկին Վիսալի սրտի մուտքը նշանակելի չեղաւ։ Արդէն ժամէ մը ի վեր խաղի սեղանները յարդարուած էին, գումարները իրարու կը յաջորդէին, ամէն մարդ աչքը չորս բացած էր չկորսնցնելու կամ ճապարարութեան մը տեղի չտալու համար։ Վիպէռի ուշ գալը մտադրութեամբ էր։ Կը կասկածէր Ճիւլիայի կորովին վրայ և ուզած էր հարթել անոր առջեւ նախնական արգելքները։ Կը վախնար որ այս պատուաւոր կինը մէկէն ի մէկ քիչ կամ շատ ճամբէ ելած կիներու աչքէ գանուելով, չկրնայ իր խորշանքը զսպել։ Այդ կիներուն լեզուն և ձեւերը պիտի վիրաւորէին անոր դիւրազգածութիւնը։ Գուցէ փախչէր ան այդ սրահէն, որով ջուրը իմար իր բոլոր ծրագիրները։

Բայց միւս կողմէ, ինչպէս ըսինք, այն կիները որոնք կը խաղան, կիներ չեն այլ խաղամոլներ եղած են, և իրենց խօսակցութիւնով թուղթերէն և կամ խաղի խօսքերէն անդին չէին անցներ։ Ասկէց զատ Ճիւլիա իր հանգուցեալ ամուսինին կողմէ չէր առաջնորդուած աշխարհիկ կեանքին մէջ։ Դեռատի այրին ոչ թէ միայն կնոջական շնորհներ ունէր, այլ ունէր նաեւ օտարականի անգիտութիւններ, քանի որ երկրորդական քաղաքի մը մէջ ծնած էր և ընտանեկան չրջանակի մէջ մեծցած։ Կրնար գարշանքներ ունենալ, բայց իր վրէժխնդրութիւնն ալ կը հետաքրքրուեցաւ։ Ինչպէս ամէն ոք, հարաւցիի իր ուժգին և խիստ եռանդովը։ Ճիւլիայի համար քիչ արժէք ունէին անձնասիրական տարապանքները, վտանգները և գարշանքները։ Ասոնք ամէնքը կ'աւրուէին կարգով իր միտքին, իր սպանեալ ամուսնին պատկերին առջեւ։ Երբ նուաղում զգար, աղի սրուակ մը չէր որ պիտի հանէր, այլ իր երկանը օրագիրը, և պիտի կարդար սա բառերը գրուած իր կեանքին մէջ սիրած միակ մարդուն արիւնովը. «Ճիւլիա, վրէժ լուծէ՛»։

ԺԲ.

Ծանր և ուշադիր, Ճիւլիա Վիտալ նստած էր քանաբէի մը վրայ, սալօնին մէկ անկիւնը և կը դիտէր Սավարին, որ խաղասեղանին քով ոտքի էր կեցած։ Ցիշեց հարցաքննիչ դատաւորին սենեակին տեսարանը, իր ճիգերը ընտանենալու համար այդ մարդուն ձեւերուն, անոր դէմքը ուսումնասիրելու համար։ Սակայն անիկա նոյն մարդը չէր։ Փոխուած էր ձեւերուն, խօսքերուն և բարեւին մէջ։ Բէլաժիի տան մէջ Սավարի ինքզինքը ազատ կը կարծէր, կեղծելու պէտք չունէր։ Ամէն խաղացող իր ակնարկովը կը հետեւէր խաղաթուղթերուն և անոր վրայ խորհող չկար։ Այս պարագային Սավարիի դէմքը իր կատարեալ անդորրութեանը մէջ էր անշուշտ, և Ճիւլիա, հետաքրքիր՝ ուսումնասիրելու իր հակառակորդին դիմագծութիւնը, միշտ կը դիտէր և կարեւոր դիտողութիւններ կ'ընէր։

Ինչ որ ամէնէն աւելի նշանակելի էր, Սավարիի դէմքին խորունկ տխրութիւնն էր։ Աս մարդը մեծ վիշտ մը կրած ըլլալու էր, խոր վհատութեան մը զոհ գացած, կամ սոսկալի խղճախայթի մը ենթակայ։ Իր աչքերուն շուրջը որոնք երբեմն հարթ էին, հիմա խոռոչներ ձեւացած էին, ինչ որ իր նայուածքին մեծ խորունկութիւն մը կուտար և մերթ ընդ մերթ ալ արտակարգ ցոլքեր։

Այտերը նիհարցած էին, դէմքը տժգունած։ Միայն շրթունքը կը պահէին իրենց առոյգ գունաւորումը, զորս վայրագ խոհանքի մը տիրապետութեան կամ ջղային հակազդեցութեան մը տակ արիւնոտելու ատիճան կը խածնէր մերթ։

Թարգմ.

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Շարունակելի)

տուկէս ժամեակի ոչնչութեան մէջ կը կայանայ, մինչ տնեցիք լուալ-յորդելու մը եռեւեռ են պակը պատակը, ա-ռիւներէն բռնէ մինչեւ խոհանոցին յե-տին որմակորը՝ թեւ թեղանիք հանդ-րիճած։

Եւ նմէն օր որ կը պակսի այդ կար-ճընուկ չարաթէն՝ ձիւներ կը նստեցու-նէ զբաղումներու շաւոտենէն չփո-թած անեցիներուն գլխուն։ Զորեքշաբ-թի՝ տաք-տուն, հինգշաբթի՝ խաչ ու քերական, ուրբաթ՝ ճաշակ, նաեւ օ-ժիտներուն չտես ցուցադրութիւնը հե-տաքրքիր դրայիներու առջեւ որոնք ներքոյի հիացիկ պարբերութիւններ ու-նին չուրթերնուն վրայ՝ ասեղնագործ չապիկներու, ծակոտկէն թաշկինակնե-րու և ներքնազգեստներու դէղը ձոր-մայկին խորդերէն քրքրած ատենին։

—Թաթիկնե՛րդ սիրեմ, Ագապիս, վոյ աչկ հազա՛ր պէտք է որ նայիս...։

Շաբաթը կը լուսնայ, մամերը բերո-ւելու օրն է, մէկը հարսին տունը, միւսն ալ փեսին։ Լայն լայն երիզնե-րով, ոսկի քիստերով, ձիւնէ ծաղիկ-ներով, չղարշներով չքեղօրէն ծոցւոր-բած այդ կերոնները կ'երթան կախուիլ ձեղունները անկիւնէն՝ իբրեւ մէյմէկ յուշարձան լուսեղէն անցծութիւններու։ Ժամկոչները ճերմակ թաթպաններ ան-ցուցած են իրենց կոնճ ձեռքերուն և հանդիսաւոր գնացքով մը սկսած՝ սընտ-տուկի, հեչտագարանի, ծարներու փո-խադրութիւնը։ Իւրաքանչիւր երթու-դարձի՝ ձեռագիրը կը շղթայ դրպան-ներուն մէջ, մինչ դրացուհիներ պա-տուհաններու առջեւ շարուած են, չա-լակներու վրայ ամբարձիկ այդ բեռները հետաքրքրասէր ակնարկներու մէջ վերլու-ծելով։

Ժողովրդուքը, տարուբերքը, կար-գադրութիւնները երթալով իրենց վաղճանին կը հասնին, հրանդները կը քիշնան և սենեակներու մէջ վարա-գոյրներու ծուփ ծուփ կախուածքէն բռնէ մինչեւ փոխ առնուած աթոռներու և մոխրամաններու շարքը տմբողջ տան-տիկնութեան հայեցի ջնորմ մը ցոյց կու-տան։ Օրը կ'իրիկնանայ. լամբարները վեր վար կը ճառագայթեն լուսարձակ։ Հայելիները արդուզարդի 'սրբագրու-թիւններու պէտքը կ'դադարեն աճապա-ռանքի եկող կիներու, հարսը արծաթ թելերուն ետեւէն թեթեւ ժպիտներ կը մորմէ առոնց քով, ու վարը ճաշարա-նին անկիւնը սպասարկող անձը չերտ չերտ ջարդելու մը ետեւէ է մէկ-երկու օրուան աղանդեր, չի մոռնալով իր որկորին ալ կանխիկ բաժինը։

Հարսանեկան հանդէսին նաւակա-տի՛քն է կիրակին։ Ան ալ կուգայ կ'անց-նի, չարաթ օրուընէ քիչ մը տեղի ո-գեւոր, և հակառակ խնդութեան ա-զաղակներուն ու կերուխումի յորդու-թեան՝ անյոյզ, անշուք, անորոշ, վասն զի այդ յոյզը, այդ շուքը, այդ որոշիչ տարրը հարսին ներկայութիւնն է փե-սին 'տունը, կամ փեսի՝ ներկայու-թիւնը՝ հարսին տունը։ Տեսէք, սեղա-նին տակ-չարունակ բայակային կենացը կը խմեն, պատառաքաղներ պնակներու պո'բոը կը ծեծեն, գաւաթներ թռէնկ... կը բաղխին իրարու։ Այս խրախճանքը, իրաւ, ձայն, ցնծութի՛ւն ունի իր մէջ, չունի՞ սակայն անոր բոցը, սանձարձակ խա՛նդը Հարսնիքին։

...կառքեր, կառքեր, կառքեր։

Ժամուն փողոցը աչքէս ձիերու և սեւ փայլուն ռնտուկներու ցուցասան-դէս մը դարձած է երկուշաբթի ցորե-կին, երբ ժամացոյցը 8 ցոյց կուտայ՝ հրաւէրին թուղթերը կէս ժամ սուրը հանելով։ Վերնատունը, դաւիթները ամբողջ շալակ գլուխներու բազմու-թիւն մը խռնուած է, կիներ, աղջիկ-ներ, որոնք սիրոյ պատարագ մը տես-նելու կարօտը ունին սիրտերնին։ Հարսնեւորներուն հետ փեսաւէր դասը խմբուած է տաճարին մէջտեղը։ Ղը-ւարթ, քնքուշ դէմքեր ծանրախոհ ե-րեւոյթներ կ'առնեն։ Արձանաձեւ կանգնումներ երկար սեւ լոդիկներու մէջ՝ ճի՛շդ քովը մնաքս չրջազգեստ-ներու շնորհալի վէրվէտումին, և ա-սուլիսը որ կը ծփայ շուրթէ շուրթ՝ խղդուկ չեչտ մը ունի իր մէջ քղանցքնե-րու շշրլունչն։ Փեսան ատեն ատեն խո-րանին դառնալու կամ լուսամուտին դրսի օդը հանելու երեւոյթներ կը ծախէ՝ որոնց մէջ պահուած սակայն քունտի, գողունի հայում մը դէպ ի հարս, և փոխադարձաբար։

Դաւիթին երկաթ դուռները կը ճռնչեն իրենց ծխնիներուն վրայ։ Վե-զարին տեւ բրգութիւնը ինչուան յոն-քերուն իջեցուցած ու մութ կուրծքին փուած մօրուքին քթան կրծկալը՝ սրբ-բազանը կ'առաջնայ դէպ ի ներս, չուրջառ, գաւազան, տէրտէրները կը փութկոտին, լուսարարը կը չարունակէ սաւի պարանոցը դէպ ի կամար կար-կառել՝ ջահերուն վառքը աւարտելու համար, մինչ գպիրներ Նշանաւը կը սկսին երգել պատգամի, բամբ ձայ-ներով։ Վայրկեանը հանդիսաւոր է։ Թացութիւններ կը պնչտան արտեւա-նուն քներու չուրջ, խուրձը խնկամանին կլանին եղեմական բուրումներ կը հա-ւաչէ ուկնքանչարը արծաթէ քառաթեւը։

Գալով արուեստագէտներուն, ա-մէնն ալ երիտասարդ ու տաղանդաւոր են։ Կ'արժէ անգամ մը եւս, մանաւորա-բար յիշատակել Օր. Միլի-Մէյերը։ որ քանի մը տարի վերջ ապահովաբար պիտի դասուի մեծ Սառաին, Հատինկին ու Ռէժանին քով։

Խումբը ամբողջովին կատարեալ արուեստագէտներով կազմուած է, և Բօք-լէնիներու կամ Նովէլլիի համար այս մա-սին եղած տրտունջներուն տեղի չտրը-ուեցաւ։

Առաջին անգամ ներկայացուեցաւ սիրուն և նուրբ խաղ մը Թիֆա Թիֆը, որմէ ետք խումբին անդամները զատ զատ բեմ եկան օգէռէթներով, պարե-րով և մենախօսութիւններով։

Վերջին մասը Ռէ-Բառամկնի ներկա-յացումն էր, այս խաղը բոլորովին կը տարբերի ծանօթ Բառամկնէն, որովհե-տեւ ասիկա կատակերգութեան վրայ պատրաստուած է, սակայն նիւթը նուրբ և արուեստագիտական է։ Հեղինակը արդէն ինք Օր. Միլի-Մէյերն է որ, խաղին մէջ կատարեց գլխաւոր դե-ը։ Օրիորդը արդէն գնահատուած է շատ մը դժուարահաճներէ և իր գեղե-ցիկ ձայնովը և ներդաշնակ առոգանու-թիւնովը Պուֆ-Բարիզիէնին զարդը ե-ղած է։

Կէս գիշերէն ժամ մը առաջ կ'սա-ւարտի առաջին ներկայացումը ու շատ գոհ և գեղարուեստական ժամանց մը վայելած ըլլալու գոհունակութիւնով կը մեկնինք թատրոնէն։

* * *

Յաջորդ գիշեր, առաջին անգամ կը ներկայացուի Կեղծամը, մէկ արար կա-տակերգութիւն։

Թատերախաղը տասամսութիւնն-ու, սրտադողի ու անձկութեան արա-տայուսում մըն է, զոր նոր ամուսնա-ցող աղջիկ մը կը զգայ, երբ ամուս-նացած գիշերը հարսանեկան սենեակը մտնելու պահուն իր մօրեղբօրորդին նամակով մը կ'իմացնէ իրեն թէ, է-րիկը կեղծամ կը կրէ։ Աղջկան համար կնութիւնը նուաստացուցիչ մոլութիւն մը կը համարուի, ուստի կը խորհի թէ ինչ կերպով կրնայ հաստատել նամա-կին ճշդութիւնը։ Խաղին է՛ն գլխաւոր կէտը էոն է։ Վերջի իրիկը ճառատ չբլլալը և ըլլալու ալ երբեք փափաք չունենալը կ'ապացուցանէ կնոջը։ Առոր վրայ կինը իր մօրեղբօրորդ-ուն իբր հարսանեկան նուէր «կեղծամ» մը կը ղրկէ, զոր իր ամուսինը ժամա-նակին գնած է եղեր ընտանե-կան կատակերգութիւն մը խաղալու համար։

Դերակատարները գրեթէ հաւասար յաջողութիւնով կատարեցին իրենց դե-երը։ Օր. Տրլիան, Տկ. Բառամ Մէյեր և Պ. Տրֆուէն։

Երկրորդ կատակերգութիւնը Գուր-Թրլիկի Տան Անդորրութիւնն էր, որ հե-ղինակին փառքը անմահացնող եթէ ոչ գլուխ գործոցը, գոնէ երկրորդ գլուխ գործոցն է կրնայ ըսուիլ, քանի որ անբաղդատելիօրէն կատարեալ բնակ-նութեամբ կը ներկայացնէ ան ի-դական սեռին յատուկ անենգա-մտութիւնը և մարդուն յատուկ մեղկութիւնը կնոջ հանդէպ։

Թրէյլ գրական մարդ մըն է, և թեր-թօ-վիպագրութիւնը կը մշակէ, ո՛չ թէ իր բնական հակումին կամ ճաշակին հետեւելով՝ այլ դրամին համար, քանի որ շատ դրամի պէտք ունի՝ յագեցնե-լու համար իր կնոջը Վալանթինին քը-մահաճոյքները։ Վալանթին նեստուելիք կտոր մը չէ, բայց նկարագիր մը ունի որ... Եւ երիկը, որ կը սիրէ զայն, բոլոր կարելի ու երեւակայելի միջոցները փորձած է յաղթելու համար անոր դառնաբարոյ նկարագրին, մի-անգամ ընդ միշտ դադրեցնելու համար տեղի կոիւները։ Բացդրութիւն, համոզանք, փայփայանք, սպառնալիք, ո՛չ մէկը չի յաջողիր։ Իրեւ ա՛նպիսի մարդ մը, որ ամուսնութեան հոգեբա-նութիւնը կարդացած է և կը հաստա-տէ սա խօսքը թէ, «այն երիկը որ աղ-ջեցութիւն մը չունի իր կնոջ վրայ կորսուած ու սատանային անձնատուր եղած է», Թրէյլ շատ մը կերպերով կ'ապացուցանէր իր զօրաւոր ըլլալը, ի հարկին աքացիներ տեղացնել կնոջը հակափորձն։ Այս միջոցն ալ հինցաւ առանց գոհացուցիչ արդիւնքի և Թը-ուէյլ խորհեցաւ ամբողջ կան կարասի-ները կոտրել։ բայց մտածելով որ ի՛նքն էր որ նորէն տեղը պիտի դնէր զանոնք, հրաժարեցաւ իր այդ մտադ-րութենէն։ Վերջապէս լուսաւոր գա-դափար մը ծագեցաւ միտքին մէջ և որոշեց տուգանքի ենթարկել կինը։ Իր սիրական կէսին բոլոր հայհոյութիւն-ները տետրակի մը մէջ կը գրէ և ամ-սուն վերջը, անոր վճարած ամսական 800 ֆրանքէն տուգանքի բաժինը վար կը դնէ։ Սակայն ամսոյն վերջը երբ 800 ֆրանքի տեղ 600 ֆրանք կուտայ իր կնոջ աղուոր բաներ կը պատահին հոգ։

Ահա՛ թէ ինչպէս կը մենախօսէր Թրէյլ։—

«Ըսե՛լ թէ իր ամուսինը տաղանդ զուրկ է բացարձակօրէն։ Թէպէտ հիշդ է ասիկա բայց անգթութիւն է ըսելը։ 5 ֆր. 75։

«Զինականցի (մխիթա) տեղ դնե՞լ իր ամուսինը։ սակայն ասոր կարելի է ա-ռարկել թէ «կերակուրի համար» է։ Բայց քանի որ ուրիշ նշանակութիւն մըն ալ կրնայ ունենալ ան, ուստի, անորոշ ձգուելուն համար տուգանք՝ 3 ֆր. 50։

«Քանդրինգ անդամէ աւելի ձկնա-կանչ կոչելուն համար զիս, 2 ֆր. 75։

«Բանդրվեց անդամէն աւելի ինծի կրկնելուն համար որ վէպերս անիրա-կան են. 12 ֆր. 50։ եւն»

Գալով կնոջ, կատաղութեամբ իր 200 ֆրանքը կը պահանջէ։ Կ'սպասե-նայ հակառակ պարագային պատուհա-նէն վար նետել ինքզինքը, ամուսինը անմիջապէս կ'երթայ պատուհանը կը բանայ։

—Մարդասպա՛ն, կը գոռայ կինը։

Թռէյլ, անտարբեր, տուգանքի տետ-րակին մէջ կ'արձանագրէ,

«Ինծի յայտարարելուն համար որ պատուհանէն վար պիտի նետուի. 4 ֆր. 75։

«Այդ բանը չընելուն համար՝ 10 սու.»

Վալանթին յուսահատ, կը տեղեկա-ցընէ իր ամուսնոյն թէ պիտի մեկնի ու մօրը քով պիտի երթայ։ «Բարի ճամբորդութի՛ւն» կը պատասխանէ է-րիկը։ Դուրս կ'ելլայ, բայց կեղծ մեկ-նումն մըն է ան։ Նորէն ետ կը դառ-նայ յանկարծ անուշցած դէմքով մը, կը խոստովանի թէ 150 ֆրանքի տոմ-սակ մը սատրգրած է իր անունով։ Մայրաքեղօրէն յուզիչ տեսարանէ մը ետք, ուր օրդ. Միլի Մէյեր կուլայ ա՛նպիսի հաճելի ձեւով մը որ չէ տես-նուած երբէք, և ամուսինն կ'ստանայ ո՛չ թէ 150, այլ 300 ֆրանք։

Բարոյականութիւն (moralité). — Մարդը կը չարժի, կինը կ'ուզէ զայն։

Խաղէն վերջ Պ. Բաղաի ըսած չորս երգերը ծայրայեղօրէն խնդացու-ցին հանդիսականները։

Օրդ. Միլի Մէյեր ինքնրնտել արտ-ուեստով մը ըսաւ Հարանցիին գիտերը ինչպէս նաեւ ուրիշ երգեր։

Պ. Ֆիւրսի մեծ արուեստով ու ինք-նայատուկ, զուտ ֆրանսական չեչտե-րով ըսաւ չարունակարար իրարմէ զը-ւարթ և սիրուն օբէռէթներ...։

* * *

Զորեքշաբթի գիշեր, երրորդ և վեր-ջին ներկայացումը սկսաւ վախը կա-տակերգութիւնով, որուն յաջորդեցին չարունակաբար Պ. Բաղաի երգերը, Պ. Պլասքի գծագրութիւնները, Պ. Ֆիւռսի երգերը, տակաւ աւելի յա-ջողութեամբ և ոգեւորութեամբ և «Տի-կին Ֆէտոը» երգախառն կատակերգու-թիւնը։

Թատերախաղին նիւթը վախով կա-տարուած ամուսնութեան մը չուրջը կը դառնար։

Օրդ. Լիւսիէն տը Ռուվրէյ (Տրլիան) ազնուական դասէ աղջիկ մըն է։ Իր հօրեղբօրորդին, դերկոմս Կէէթան (Տրֆուէն) 20 անգամէ աւելի կնութեան խնդրած էր զայն, բայց Լիւ-սիէն չէր ուզեր իր անկախութիւնը կորսնցնել, և մերժած էր, թէպէտ 15-16 տարեկանին շատ մը խոստում-ներ տուած էր։ Կէէթանի վերջին ա-ղաչանքներուն ատեն, երբ Լիւսիէն կը հրամայէր անոր՝ կարգուելուվրայ չխօսիլ երբէք։ յանկարծ ներս կը մտնէ Նօտար մը և 12,000 ֆրանք կը բերէ Լիւսիէ-նին, ու աղջկան մը մնակ ապրելուն անտեղիութիւնը յայտնելով անոր, կ'առաջարկէ ժամ առաջ ամուսնանալ։

Արդ Ռուվրէյ կ'ուզէ քիչ մը դուրս ելլալ ու իր կառապանը ժօզէֆը կը կանչէ անմիջապէս։ Մարդը ներս մտածին պէս սեղանին վրայի 12,000 ֆրանքը կը տեսնայ։ Դէմքը կ'այլայլի կառա-պանին, և խօսելով մէկտեղ կամաց կամաց դէպ ի սեղանը կը յառաջանայ ու վերջապէս դրամատոմսերը առնելով դրպանը կը թաքցնէ։ Լիւսիէն հայելիին մէջէն կը տեսնայ ու կը պառաւ.

—Ժօ՛զէֆ։

—Տիկի՞ն, կը գոչէ կառապանը, սպասնալից չեչտով մը։

Լիւսիէն մենութեան մէջ վախնալով որ Ժօզէֆ գողութենէն չբռնուելու համար չելլայ մարդասպան մըն ալ ըլ-լայ։ կը պատասխանէ թէ տալիք հրա-ման մը չունի հիմակուհիմա։

Այդ պահուն Կէէթան նորէն կու-գայ։ Լիւսիէն իբրեւ ազատիչ մը անոր կը վազէ ու կը յայտարարէ թէ պիտի ամուսնանայ իրեն հետ։ Սիրային ա-նուշ տեսարանէ մը ետք, Կէէթան խստում կ'առնէ Լիւսիէնէն և կ'եր-դուընցնէ՝ թէ ի՛նչ որ ալ ըլլայ իր կինը պիտի ըլլայ։ ետքը երիտասարդը կը խոստովանի թէ ինք դրդած էր Ժօ-զէֆը այդ բանը ընելու՝ որպէս զի ստիպուէր այդպիսի ելքի մը։ Աղջիկը նախ կը տատամսի քիչ մը, բայց վերջա-պէս ձեռքը անոր կ'երկարէ, և Լիւսիէն համբոյրներով կը ծածկէ զայն։ Այս տեսնելու ներս կը մտնէ Նօտարը ու,

—Պա՛զ ո աղջիկս, խրատս բռնե-ցէք։ կը գոչէ ուրախ։

—Անչո՛ւշտ Պ. Նօտար, ձեր խրա-տէն, և մանաւանդ իմ սէրէս դրդուած ահա՛ կ'ամուսնանամ։ կը պատասխանէ աղջիկը։ մինչ Կէէթան առանց ժամա-նակ կորսնցնելու կ'աւելցնէ։

— Այո՛ պարո՛ն Նօտար, վախէն դրդուած ամուսնանալու որոշում տուաւ։ վախէն...։

Թատերախաղը կ'աւարտի այս խօս-քերով մեծ յաջողութեամբ։

Երրորդ ներկայացումին ամէնէն վեր-ջին մասն էր «Ֆէտրը» երգախառն թա-տերախաղը։

Ֆէտրը թէպէտ գլխաւոր ու մաս-նաւոր խաղերէն մէկն է մեծ դերասա-նուհի տիկին Սառա Պէռնարին, և սա-կայն Օր. Միլի Մէյեր ալ գրեթէ նոյն յաջողութեամբ և անթերի ներկայացուց զայն։

Երրորդ և վերջին ներկայացումը աւարտեցաւ որոշակի ոգեւորութիւն-ներու եւ շառաչանայն ծափերու մէջ եւ հանդիսականները մեկնեցան անմեկ-նելի գոհունակութիւնով։

ՇԱՀԻՆ

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻՆԵՐԸ

(ԿԵԱՆՔԻ ՊԱՏԿԵՐ)

Հէյ աղջիկներ, աղջիկներ
Ինչո՞ւ էք դեղներ,
—Խորոց խօսուն կ'ելլանք, մարի՛կ
Անկո՛ւ ենք դեղներ...

Մանարանի խեղճ գործաւորուհիին ամենօրեայ երգին յաւիտենական յան-կերգն է ասիկա։

Աքաղաղները դեռ չխօսած, մանա-րանի պահապանին ճոկանին բիրտ ձայ-նը, փողոցներուն մէջ տրձագանգ կը գտնէ։ Այս մարդը, ամէն առտու մութ-նուլուսուն կուգայ խեղճ գիւղացիին հանդարտիկ քունը խանգարելու, մա-նաւանդ մանարանի գործաւորուհիին որ գուցէ իր անուշ երազէն ցնցուելով կ'արթննայ։ Դաբրբէլեան փողը ասկեց աւելի ծանր չպիտի հնչեր գուցէ խեղ-ճերուն ականջին։

Պահապանը նեղսիրտ է, կ'ուզէ որ առջի կանչելուն ամէնքն ալ պատրաստ գտնուին, հագուին և փողոց նետ-ուին։ Ճոկանը աւուր ամուր՝ քարի մը զարնելէ յետոյ, պահիկ մը կանգ կ'առնէ, մօտակայ տուներուն պատու-հանները կը դիտէ ելէ, արդեօք իր առ-ջի ձայնէն արթնցա՞ն։ կը սրտնեղի, ցասկոտի շարժումներ կ'ընէ, քալլ մը առաջ, քալլ մը ետ կ'երթայ, ճոկանը երկրորդ անգամ իր խոլ հնչունը կ'ընէ, սակայն և ո՛չ մէկ ձայն։ գիշերը իր լռութեանը մէջ կը խորթայ։ պահա-պանին հայհոյանքները կ'ընդհատուին խաղոտ հազ մը՝ որ պատէ պատ արա-ձագանգ տալով օդի հոսանքներուն մէջէն կը կորսուի։

«Շան լակոտները նայէ կ'արթնը-նան... հայտէ՛ Մարիամ, Մարիձա՛, Հրանո՛ւշ...»։

Զայն ձուն չի կայ, նորէն կը ձայնէ աւելի՛ ուժգին, աւելի բ'լրտ. ու մօտակայ տուներուն պառաւները կ'արթ-ննան։

Պառաւը, ընդոստ ցատկելով, վայ-նասուններու բարկաճայթ թափով մը ճրագը կը վառէ. «Այդդ չելլայ, կրողը տանի փալիկաս ա՛ քեզ ա»։

Երեսը կը խաչանքէ, ճրագը կ'առ-նէ, և քիթին տակէն կէս մը աղօթքի կէս մը տրտունջի բառեր մրթմրթալով, աղջկանը պառկած սենեակը կը մտնայ։ Կը մօտենայ ձայն տալու համար, սա-կայն մայրենի գութէն ու գոյովէն վրդովվ, մինչեւ անկողնին կուչը, քունը չի խանգարելու համար մտտնե-ռուն ծայրը կը կոխէ։

Զոր խոտ անկողնիի մը մէջ 14—15 տարու կոյս մը, մուչիկ մուչիկ կը քնանայ։ Բունին մէջ նոյն իսկ տարս-սուռ մը կը մտնէ իր սիրոյը. դէմքը ժպտուն չէ. տարօրինակ դեղեւումներ ունի չնչառութիւնը. երեսը ինքնին ցոլացիկ հայելի մըն է, թշուառութեան, արգահատանքի և գութի երփներանգ ցոլքերով զարդարուն։ Մազերը խուրձ խուրձ մնարին վրայ փռուած են, առ-տուան է՝ անուշ քունին ժամուն է որ բարի մայրը եկած է չար կոչնակի մը դերը կատարել։

Պառաւը, աղջկան անկողնին քո-վիկը կանգ կ'առնէ, կ'այլայլի, կը գունատի, աչքին առջեւ ունի իր սիր-ոյն քաղցրիկ պտուղը, որ կեանքի վարդերանգ շրջանին մէջ վշտերու և աշխատանքի բեռան տակ դալկացած, նիհարցած է։ Փայլուն այտերը՝ վարդա-թառամ ծաղիկի մը պէս կեանքի լեշը-ուառութեան տխուր երգը կ'եր.գեն լուռ։

Մայրը կը վարանի...։

Մակայն ճոկանը կը հնչէ փողոցին մէջ, և պահապանին բարկութեան շեչ-տերը կը կրկնուին, աղմուկէն արթնցող փողոցի շուներու հաչիւններուն հետ։

Պառաւը, կը ծռի անարին վրայ, աղջկան այտերէն տաքուկ համբոյր մ'կը քաղէ, և հեկեկանքով խառն ձայ-նով մը,

—Հայտէ՛, Մարիամ, աղջիկս, պէք-հին եկաւ, ելի՛, կը մրմնջէ։

Աղջիկը ամբողջ մարմնովը կը ցնց-ցուի։

Ցետոյ, տարօրինակ զօրութենէ մը մղուածի պէս ընդոստ կը ցատկէ ան-կողնէն. պատուհանը կը բանայ։

Պահապանը, անկիւն մը կեցած, մութին մէջ իր սիկառը կը ծխէ։

—Կարապետ աղբար, եկա՞ր։

—Հա՛յտէ, այղուլ, սաա՛թ մը կ'ընէ պոռալով ծանս մարեցաւ. ուր մնացիր։

—Մարիցային, Հրանուշին, Տիրիկ տուտուին կանչեցի՞ր։

—Շատո՛նց...

Ճոկանը դարձեալ իր բիրտ ձայնը կը ձգէ մութին մէջ, մէջէ մէջ փողոց-ներու երկայնքին, խեղճ գործաւորու-հիներուն իր տխուր և արհաւրոտ փողը հնչեցնելու համար։

* * *

Ֆապրիգային ճեմը տաւած է
տաւած,
Աղջիկներուն սիրտը, մարի՛կ,
մաւած է, մաւած.

Հիմակ, փողոցին մէջ մանարանին ճամբուն վրայ, խումբ խումբ գեղկու-հիներ, փոքր լապտերներով, ոտքերին գիւղական անտաշ քարերուն զարնելով կը յառաջանան։

Ճամբուն ամբողջ երկայնքին վրայ անոնց խօսակցութիւնը, մանարան-պետին խստապահանջութեան և բնաւ-թեան չուրջ կը դառնայ։ Արդեօք ո՞ւ մնացին, և կամ տեսուչը 'այլ է այլ ջնջին պատճառներով իր բարկութեան թափը պիտի պոռթկացնէ իրենց գլ-խուն։

Խեղճեր։ Աշխատութի՛ւն և խստու-թիւն։

Երկու հակառակ զօրութիւններ, որոնց ենթակայ եղած են, կեանքի հա-ճոյքները, քաղցրութիւնները չի վայե-լած։ Սակիպ թշուառութեան և երիտաս-արդութեան պայքար մըն է, բաղդին ու ջանքին երեւակայական սահմաննե-րուն վրայ։

...Կը չտապեն ու կը չտապեն։

Ոմանք ապագային քաղցր յոյսերովը կը ջանան թեթեւցնել ա՛յս տժգնակիր աշխատութեան բեռը, թէ օր մը, ըն-տանիք պիտի կազմեն, զաւակներու մայր պիտի ըլլա՞...։ Ասոր համար իրենց հարսանեկան օժիտը պէտք է իրենք պատրաստեն, քանի որ նոյնքա-նին զուրկ է այդ կարողութենէն։

Շատեր, մէկ երկու զաւակներով առանց ամուսնի, ստիպած են աշխատիլ, միեւնոյն ատեն մայրական և հայրական կրկին պարտականութիւնը կատարելու համար։

Միամիտ հոգիներ են ասոնք, որոնք իրենց աշխատութեան և պարտականու-թեան վրայ կը խորհին։ Գիւղական համեստութիւնը կը ցայտէ՝ անոնց երես-ներէն, չունի՞ն քաղաքների դողող մտածումները։ Երեկոյթներու, խնջույք-ներու, արդուզարդի, պերճափառ ցոյ-ցերու հաճոյքը մուտ գտած չէ անոնց մորթէն ներս։ Պարզուկ մտածումներ ունին միայն, որ ներդնչումն է բարին։ առաքինութեան և աշխատութեան։

Մանարանին գարշահոտ մթնոլորտին մէջ կը թոռմեցնեն իրենց բոլոր այ-տերը, եռացեալ ջուրին մէջ կ'այրին կը մրկեն իրենց փափուկ ձեռքերը, կար-միրը կը դժգունի, ուրախութիւնը կ'ար-ցունքուտի երբ խոժոռ մանարապետ-ին կշտամբանքը և բարկութեան շղթա-յակապ թափերը կը պոռթկան խեղճե-րուն գլխուն, ամենանչին թերութեան մը համար։

Անոնց համար, հաճոյքը, խինդը և կայտառանքը մնռած տարրեր են, ա-մէնքն ալ իրենց հոգերը ունին։

Մանարանին քովէն անցած ատենիդ ներսէն ձայներ կը լսէք։ Ամենը սրտեղ բղխած հեկեկանքի շեչտեր են ասոնք։ խեղճ գործաւորուհիներուն տառապան-քին երգերը...։

Հարուստին աղջիկը, փառքի, պեր-ճանքի և քմահաճոյքներու մէջ կը մա-շեցնէ իր կեանքը։ Սիրել, սիրուիլ, պաշտել ու պաշտուիլ. ա՛հա՛ այս է անոնց ամենօրեայ մտասեւեռումը։ յա-ւիտենական յանկերգը։

Սակայն ինչ ընէ սա գեղկուկ գործ-ասուհին։ Աշխատութիւն։ Ցանկա-ցաւ ու վիշտ իրեն բաժինն ինկած։ կեանքի պայքարն է որ կը մղէ դառնո-ւրէն, ողբալով սեւ բաղդին վրայ։

ՊԵՏԻՊ

ԾՐԱԳԻՐ ԿԵՆԱՑ

Աշխատասիրեց Սերովբէ Վ. Սամուէլեան (Թալասցի) Ս. Ներսէսեանի միաբանու-թենեն։— Տպագրութիւն Ց. Մաքրոս-եան, Կ. Պոլիս։ — Գին 5 Ղրշ։

Գեր. Վարդապետին այս հեղինա-կութիւնը զուտ բարոյական սկզբունք-ներու վրայ հիմնուած սիրուն հատոր մըն է, զոր կը յանձնարարենք կարդալ մեր ընթերցողներուն առ հասարակ։ ա-նոր համար որ ամէն հասակի յատուկ խրատներով լեցուն է ան։

Տեր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Ֆ. ԳԱՑՍԷՐԵԱՆ